

ЖУРНАЛ ВИЗНАНО ПЕРЕМОЖЦЕМ КОНКУРСУ «СВІТОЧ ПРИДНІПРОВ'Я»

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЩОМІСЯЧНИК

ВИХОДИТЬ З ЛИПНЯ 1991 р.

БОРИСТЕН

2014 рік

№ 6 (275)

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ, ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ
ТА НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ ЩОМІСЯЧНИК

28 червня 1996 року

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

ПРИЙНЯЛА КОНСТИТУЦІЮ УКРАЇНИ

2
СТОР.

УКРАЇНА Є ПРІОРИТЕТОМ

Вітаючи представницьку делегацію Уряду Чехії, ректор Микола Поляков наголосив...

7
СТОР.

«Повір у себе»

На Дніпропетровщині проходить обласний фестиваль

18
СТОР.

«УКРАЇНСЬКА ОСВІТА»

Всеукраїнська українська вчительська конференція

«БОРИСТЕН» – літературно-мистецький, публіцистичний та науково-популярний щомісячник

Шеф-редактор Фідель СУХОНІС

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ІВАНЕНКО Валентин Васильович – Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, проректор, доктор історичних наук, професор.
СВІТЛЕНКО Сергій Іванович – Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, декан історичного факультету, доктор історичних наук, професор.
ШВИДЬКО Ганна Кирилівна – Національний гірничий університет (м. Дніпропетровськ), професор кафедри історії і політичної теорії, доктор історичних наук, професор.
УДОД Олександр Андрійович – Інститут інноваційних технологій та змісту освіти Міністерства освіти і науки України (м. Київ), директор, доктор історичних наук, професор.
ВАСИЛЕНКО Віталій Олександрович – Національний гірничий університет (м. Дніпропетровськ), професор кафедри історії і політичної теорії, доктор історичних наук, професор.
ПОПОВСЬКИЙ Анатолій Михайлович – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, професор кафедри мовної підготовки, доктор філологічних наук, професор.
ДЕМЧЕНКО Володимир Дмитрович – Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, декан факультету систем та засобів масової комунікації, доктор філологічних наук, професор.
ЗАВЕРТАЛЮК Нінець Іванівна – Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, професор кафедри української літератури, доктор філологічних наук, професор.
ШЕПЕЛІВ Максиміліан Альбертович – Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, завідувач кафедри міжнародних відносин, доктор політичних наук, доцент.
ТОКОВЕНКО Олександр Сергійович – Дніпропетровський національний університет, декан соціально-гуманітарного факультету суспільних наук та міжнародних відносин, доктор філософських наук, професор, голова спеціалізованої вченої ради ДНУ ім. О. Гончара з політичних наук.
ГНАТЕНКО Петро Іванович – Дніпропетровський національний університет, завідувач кафедри філософії, доктор філософських наук, професор, член спеціалізованої вченої ради ДНУ ім. О. Гончара з політичних наук.
ТЕРЕЩЕНКО Алла Костянтинівна – інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України (м. Київ), провідний науковий співробітник, доктор мистецтвознавства, професор.
СТЕПОВИК Дмитро Власович – інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України (м. Київ), провідний науковий співробітник, доктор мистецтвознавства, професор.
ГРИЦА Софія Йосипівна – інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України (м. Київ), провідний науковий співробітник, доктор мистецтвознавства, професор.
НАЙДЕН Олександр Семенович – інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України (м. Київ), провідний науковий співробітник, доктор культурології, професор.
КИТОВА Світлана Андріївна – Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, професор кафедри української літератури, доктор культурології, професор.
ШЕЙКО Василь Миколайович – Харківський державний університет культури, ректор, доктор історичних наук (культурологія), професор.
КУЦ Ірина – коректор.

Представництва редакції:

у Києві: Володимир Барна, вул. Банкова, 2, 01024, м. Київ, тел. 066-6243231
у США: Bahriany Foundation, INC 19669 Villa Rosa Loop Fort Myers, FL., 33967 USA.
з релігійних справ у США та Канаді: Mr. V. Babanskyj, 74 Oakridge, Watchung, N.J. 07069, USA;
у Канаді: Mr. N. Vorotilenko, 9424 173 Str, Edmonton, AB., T5T 3K8, Canada;
у Румунії: Ritco Virgil STR. 1 Decembrie 7. Bloc 19 Sc B. Ap. 8 8885 Macin Jud. Tulcea Romania;
у Бразилії: Wira SELANSKI, Rua General Glicério, 400 apt. 701, 22245-120 Rio de Janeiro, RJ Brasil, Telefax: (00-55-21) 2557-5517;
у Австралії: Mr. Fedir Habelko 5. Reserve C. T., Glenroy VIC. Australia – 3046 T.& Fax: 03.93061997;
у Ізраїлі: Svitlana Glaz, Arie Rubin, 18/1, Lod, Israel;
у Польщі: Juri Hawryluk, str. pocz. 55, 17-100 Bielski Podlaski, Polska;
Кольпартер на США та Мексику: Iarion Chejlyk 45 Mountain Ave. Warren, N. J. 07059.

Редакція не відповідає за думки і факти, викладені авторами на сторінках щомісячника. Листується з читачами лише через журнал. Редакція сплачує гонорари тільки за матеріали, які замовлені авторам.

Редакція залишає за собою право скорочувати матеріали без згоди авторів.

Адреса: журналу «Бористен», вул. Телевізійна, 3,
49010, Дніпропетровськ-10, Україна
Телефони: 050-340-28-27, (056) 713-52-58.
E-mail: fidelsukhonis@gmail.com

Наша веб-сторінка: www.borysten.com

Читайте нас на facebook за адресою: <https://www.facebook.com/borysteninfo>
Серія KB, реєстр, номер 16084-4556 ПР Рік видання двадцять третій.

ЗАСНОВНИК: Дніпропетровська міська громадська організація «Товариства шанувальників журналу «Бористен», Національний гірничий університет, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара. **ВИДАВЦІ:** Дніпропетровська міська громадська організація «Товариство шанувальників журналу «Бористен», Національний гірничий університет, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара.

Постановою президії ВАК України від 9 квітня 2008 року за № 1-05/4 журнал внесено до переліку наукових фахових видань України, у яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт з історії філології політичних наук, мистецтвознавства та культурології.
Номер рекомендовано до друку вченою радою НГУ України.

Формат 60/84/8, друк офсетний.
Умов друк. арк. 4,65. Тираж 1500.

Друк ФООП Кругляк І.С. Свідоцтво ДП № 160-р від 16.05.2013

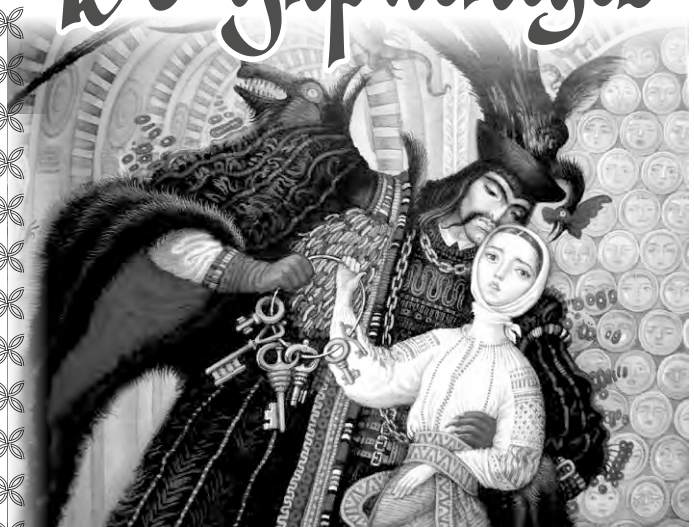
УКРАЇНО, ти моя молитва...

З
Б
І
Р
Н
И
К

Василь Симоненко

До українців

Я запитую в себе, питаю у вас, у людей,
Я питаю в книжок, роззираюсь на кожній сторінці:
Де той рік, де той місяць, той проклятий тиждень і день,
Коли ми, українці, забули, що ми — українці?
І що в нас є душа, повна власних чеснот і щедрот,
І що є у нас дума, яка ще од Байди нам в'ється,
І що ми на Вкраїні — таки український народ,
А не просто юрба, що у звітах населенням зветься.
І що хміль наш — у пісні, а не у барилах вина,
І що щедрість — в серцях, а не в магазинних вітринах.
І що є у нас мова, і що українська вона,
Без якої наш край — територія, а не Вкраїна.
Я до себе кажу і до кожного з вас: — Говори!
Говоримо усі, хоч ми й добре навчились мовчати!
Запитаймо у себе: від коли, з якої пори
Почали українці себе у собі забувати?
Запитаймо й про те, як ми дружно дійшли до буття,
У якому свідомості нашій збагнути незмога,
Чом солодшим од меду нам видався чад забуття
Рідних слів, і пісень, і джерел, і стежок від порога?
Українці мої! То вкраїнці ми з вами — чи як?
Чи в "моголах" і вмерти судило нам доля пихата?
Чи в могили й забрати судилось нам наш переляк,
Що розцвів нам у душах смиренністю "меншого брата"?
Українці мої! Як гірчать мені власні слова...
Знаю добре, що й вам вони теж — не солодкі гостинці.
Але мушу казати, бо серце, мов свічка, сплива,
Коли бачу, як люто себе зневажають вкраїнці.
Українці мої! Дай вам Боже і щастя, і сил.
Можна жити й хохлом, і не згіркне від того хлібина.
Тільки хто ж колись небо нахилить до ваших могил,
Як не зраджена вами, зневажена вами Вкраїна?..

Віктор Баранов

-ЗМІСТ-

- 1 - УКРАЇНЦІ ФЛОРИДИ РАЗОМ З ВІТЧИЗНОЮ; КАЛЕНДАР УКРАЇНЦЯ
- 2 - УКРАЇНА Є ПРІОРИТЕТОМ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ЧЕХІЇ; ПОЛЬСЬКА ВИСТАВКА В ДНУ
- 3 - СУМУЄМО;
- 4 - ЮНАЦТВО УКРАЇНИ НА «ЗОРЯНОМУ ШЛЯХУ»; ВПРОВАДЖЕННЯ БАГАТОМОВНИХ ПРОГРАМ В УНІВЕРСИТЕТАХ ГРУЗІЇ ТА УКРАЇНИ
- 5 - ЛІТНЯ ШКОЛА З СУЧАСНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ
- 6 - ХРИСТИЯНСЬКА СТОРІНКА
- 7 - НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ ПРОХОДИТЬ ОБЛАСНИЙ ФЕСТИВАЛЬ «ПОВІР У СЕБЕ»; У ДНІПРОПЕТРОВСЬКУ ПРОЙШЛА ОБЛАСНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ З МЕДІАОСВІТИ
- 8 - ДНІПРОПЕТРОВЩИНА ПОДИВИЛАСЯ НА СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ ОЧИМА МОЛОДІ; ДО 200-ЧЯ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ
- 9 - НАЙЧИСЕЛЬНІША КІЛЬКІСТЬ ШАНУВАЛЬНИКІВ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ СКЛАДАЛИ ЕКЗАМЕН В НГУ
- 10 - МИХАЙЛО ЛОМОНОСОВ В ШАХТАРСЬКІЙ КАСЦІ, АБО ЯК КАТЕРИНА II ПОСТУПИЛАСЯ МІСЦЕМ ЛОМОНОСОВУ
- 11 - ТРИ ДЗЕРКАЛА ІСТОРІЇ
- 13 - ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ
- 14 - КРИМСЬКІ УКРАЇНЦІ: ПРИГНОБЛЕНА МЕНІШІСТЬ
- 15 - 3 ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ
- 18 - УКРАЇНСЬКА ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ
- 20 - ПІДВЕДЕНО ПІДСУМКИ ВСЕ-УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО КОНКУРСУ ІМЕНІ ЛЕСЯ МАРТОВИЧА
- 21 - НА КОНКУРС ІВАНА ТА МАРУСИ ГНИП
- 26 - ПОЕТИЧНИМ РЯДКОМ
- 27 - ПОЕТИЧНА ВІТАЛЬНЯ
- 28 - «ДВА СВІТИ» - КАЗКА ОДНОГО ЛІТА
- 31 - КВІТКОВЕ ЦАРСТВО ПАРАСКИ ХОМИ
- 34 - ЗОЛОТА ПЕКТОРАЛЬ - СОНЯЧНЕ ПОСЛАННЯ СКІФІВ

«ВІСТІ З ДІАСПОРИ»**В ПАМ'ЯТЬ «НЕБЕСНОЇ СОТНІ»****УКРАЇНЦІ ФЛОРИДИ
РАЗОМ З ВІТЧИЗНОЮ**

Щоб вшанувати сучасних героїв України «Небесної Сотні», які віддали своє життя на Майдані в Києві, Товариство Української Мови ім. Шевченка (ТУМ) подарувало вітраж «Тризуб» Олега Послушного з Філадельфії для Українського Релігійного і Культурного Осередку ім. св. Андрія в Норт Порті, Флорида.

На зустрічі членів ТУМ та членів управи Осередку ім. св. Андрія 12 червня, цього року було передано вітраж великого формату, який буде вмонтований у належному місці в Осередку, як доказ великої пошани до сучасних героїв України.

За управу ТУМ, проф. Віра Боднарук, голова.

«КАЛЕНДАР УКРАЇНЦЯ»**ЧЕРВЕНЬ**

- 14 – Народився полковник Євген Коновалець (1891 р.).
- 15 – Г. Мацейко, член ОУН, убив польського міністра Б. Перацького (1934 р.).
- 26 – 500 українських жінок загинуло в Кінєїрі (1954 р.).
- 27 – Відкриття пам'ятника Т. Шевченку у Вашингтоні (1964 р.).
- 30 – Народився Роман Шухевич (1907 р.).
- 30 – Акт відновлення Української держави; прем'єр – Я. Стецько (1941 р.).
- 30 – Націоналісти почали визвольне повстання на Воркуті, табір ч.3 (1955 р.).
- 30 – Утворення УМА – попередниці УНА (1991 р.).
- 01 – Тарас Трясило розгромив поляків біля Переяслава (1630 р.).
- 01 – День пам'яті замучених голодом 7 млн. українців в УССР (1933 р.).
- 05 – Союз І. Мазепи з шведським королем Карлом XII (1708 р.).
- 05 – Російська цариця Катерина II знищила Запорізьку Січ (1775 р.).
- 08 – Петра Дорошенка обрано гетьманом України (1668 р.).
- 09 – Німці закатували нашого славного земляка, поета Олега Ольжича-Кандибу (1944 р.).

Україна є пріоритетом у зовнішній політиці Чехії

На цьому наголосив Міністр закордонних справ Чеської Республіки Любомір Заоралек під час зустрічі зі студентами у Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара. До складу урядової делегації також увійшли Надзвичайний і Повноважний Посол Чеської Республіки в Україні Іван Почух, Генеральний консул Чеської Республіки в Донецьку Ондřej Моравек та інші високопосадовці.

Вітаючи представницьку делегацію Уряду Чехії, ректор Микола Поляков наголосив, що Дніпропетровський університет має славні традиції співпраці з європейськими університетами і науковими установами. «Наразі в університеті діє більше 40 угод із університетами країн Європи, згідно з якими здійснюється активний обмін викладачами, узгоджуються навчальні

плани для студентської мобільності, захищаються дипломні проекти та PhD дисертації під подвійним керівництвом українських та європейських учених. Нині ДНУ співпрацює з Національною бібліотекою Чеської Республіки. Враховуючи, що студенти університету за навчальними планами та факультативно вивчають більше 20 іноземних мов, ми маємо чудові перспективи для розширення співпраці», – зазначив ректор.

Розмова пана Любоміра Заоралека зі студентами також була присвячена питанням європейської інтеграції України. «Сьогодні Україна є пріоритетом у зовнішній політиці Чеської Республіки. Світ для нас не закінчується на кордоні Чехії, і нинішні події в Україні є дуже важливим для нас. Ми бачимо, що відбувається на Сході та в Криму й усвідомлюємо, що це грубе порушення усіх

європейських норм і загроза загальноєвропейській безпеці, – наголосив Міністр. – Чехія вже пройшла довгий і важкий шлях трансформації від соціалістичного ладу до демократичного суспільства. Україна має розуміти, що підписання Угоди про Асоціацію з ЄС – тільки початок цього шляху. Ми пропонуємо свій досвід, свою допомогу, але українці самі мають вирішити, в якій країні вони хочуть жити. Ви, молоде покоління, маєте вирішити, в якій країні хочете жити, і працювати для досягнення цієї мети». Міністр закордонних справ Чеської Республіки зазначив, що його країна прийняла на лікування 39 осіб,

що постраждали внаслідок сумнозвісних подій на Майдані, а сьогодні Чехія готова надавати медичну допомогу пораненим на Сході.

Студентів цікавила думка пана Любоміра Заоралека про європейські перспективи України, його ставлення до порушення Росією Будапештського Меморандуму та коли у процесі демократичних перетворень у Чехії було досягнуто «точки неповернення» до старого режиму. Пан Міністр дав розлогі відповіді на всі запитання.

Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім. О. Гончара
Тел.: 374-98-20
www.dnu.dp.ua

Польська виставка в ДНУ

У Дніпропетровському національному університеті ім. Олеся Гончара відкрилася виставка «Процес шістнадцяти», присвячена одній з трагічних сторінок польської історії. Відкрив експозицію віце-консул Республіки Польща, доктор гуманістичних наук з історії Якуб Коралевський.

«Процес шістнадцяти» – мало досліджена драматична сторінка польської й української історії ХХ сторіччя. Трагедія 16 представників лондонського польського уряду у вигнанні полягала в тому, що вони прибули на запрошення до участі у Ялтинській конференції, де вирішувалася доля європейських народів на завершальній стадії Другої світової війни, але були заарештовані в Москві попри всі норми міжнародного права, засуджені та ув'язнені.

Продовження на 3 стор.

СУМУЄМО

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара глибоко сумує з приводу загибелі асистента кафедри політології факультету суспільних наук і міжнародних відносин Павла Миколайовича Левчука.

Двадцятишестирічний Павло був родом з міста Токмак Запорізької області. У 2010 році закінчив відділення політології факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпропетровського національного університету. У 2013 році закінчив аспірантуру ДНУ, працював асистентом на кафедрі політології. 5 червня, за кілька днів до смерті, Павло Левчук успішно захистив дисертацію на здобуття ступеня кандидата політичних наук на тему: «Коаліція зростання як суб'єкт владних відносин в міських політичних режимах».

«Після зимових канікул Павло почав читати студентам семінари з предмету «Політична реклама», закінчував писати кандидатську дисертацію, але на початку березня був мобілізований до 25-ї окремої Дніпропетровської бригади ВДВ, – розповідає колега, ви-

кладач кафедри політології ДНУ Андрій Шуліка. – 5 червня 2014 року він захистив дисертацію. Командування відпустило його на пару днів. Після захисту він відразу ж повернувся до лав бійців. Військового досвіду у нього не було, тому в першу роту першого батальйону 25-ї повітряно-десантної бригади його зарахували рядовим бійцем».

«Це дуже важка втрата для всього нашого колективу. Загинув обдарований молодий вчений, талановитий викладач, справжній патріот України.

ПАВЛО ЛЕВЧУК –
стрілець-зенітник, солдат 25-ї окремої Дніпропетровської повітряно-десантної бригади загинув в ніч з 13 на 14 червня у літаку ІЛ-76, збитому над Луганськом.

Дніпропетровський університет зробить усе для того, щоб завершити справу Павла Левчука, – говорить ректор ДНУ Микола Поляков. – Разом кафедра політології разом з Вченою радою університету збирає всі необхідні після захисту дисертації документи для відправки до Міністерства освіти і науки України. Також ректорат, профком, рада студентів, викладачі організували збирання коштів. Його дружина Юлія зараз захищає дипломну роботу. Батьки Павла, які приїжджали до ДНУ, бачили пам'ятний стенд, організований в холі головного корпусу, їм передали зібрані кошти. Також в університеті планується встановлення меморіальної дошки загиблому.

Ми висловлюємо глибоке співчуття родині і друзям Павла».

Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ імені О. Гончара
Тел.: (056) 374-98-20
E-mail: presa.dnu@gmail.com

Початок на 2 стор.

«Ця частина історії мало відома навіть у Польщі. Ця виставка демонструє суспільству, що завжди є вибір, є альтернатива, але за неї необхідно боротися, її необхідно виборювати. Більшість тих діячів, про яких розповідає презентована експозиція, віддали своє життя за демократичні цінності, за те, щоб надати Польщі альтернативу демократичного розвитку після Другої світової, – наголосив Якуб Коралевський. – Доли більшості з цих діячів склалися трагічно, а вони могли стати справжньою елітою Польщі після Другої світової».

«Серед діячів цього польського уряду у вигнанні, що зазнали репресій радянського уряду, був і Станіслав Ясюкович, син видатно-

го діяча нашого краю Ігнатія Ясюковича, – наголосив Сергій Іванович Світленко. – Ігнатій Ясюкович прибув наприкінці XIX сторіччя на Катеринославщину, в село Кам'янське (нині Дніпродзержинськ), став директором металургійного комбінату. Він був не тільки знаковим підприємцем, а й активним громадським діячем, меценатом. Ця виставка демонструє, що польські діячі не шкодували свого життя для утвердження державницьких ідей, відродження Польщі на засадах демократії і незалежності. Для нашої молоді це чудовий приклад».

За словами віце-консула пана Коралевського, історичний факультет ДНУ обрано не випадково, адже він нині є одним з найпотужніших наукових центрів в Україні з вивчення українсько-польської історії та реалізує програми наукових та академічних обмінів з польськими університетами. Сергій Іванович Світленко розповів, що минулого року ДНУ приймав першу

українсько-польську археологічну експедицію у складі викладачів, аспірантів і студентів Вроцлавського університету, цього року друга експедиція відбудеться у воєводстві Нижня Селезія, куди за 10 днів відбуде делегація викладачів, аспірантів і студентів з ДНУ. Також історичний факультет бере активну участь у роботі українсько-польської комісії експертів з питань удосконалення змісту шкільних підручників з історії та географії.

Дніпропетровську польську громаду «Огнісько» на зібранні представляв голова Антон Яновський. Він розповів про діяльність громади з відродження народних традицій, польської мови і культури у земляцтві та запросив молодь до співпраці.

Експозиція працюватиме до 10 липня 2014 року.

Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ імені О. Гончара
Тел.: 374-98-20
www.dnu.dp.ua

Юнацтво України на «зоряному шляху»

У квітні Національний центр аерокосмічної освіти молоді України імені О.М. Макарова спільно з Дніпропетровським національним університетом імені Олеся Гончара провели XII Всеукраїнську конференцію-конкурс науково-дослідних робіт школярів «Зоряний шлях», присвячену 80-річчю з дня народження Юрія Олексійовича Гагаріна.

Майбутнє України – у творчій і відданій праці, перспективних наукових та інженерних ідеях і розробках, у виробництві конкурентоспроможної продукції, у створенні нового якісного рівня життя, у прагненні до втілення ідеалів миру і добра. А ще наше майбутнє – це юнацтво за шкільною партою: воно отримує освіту, вчиться новому, формує власний світогляд та обирає життєвий шлях. Тому так важливо підтримувати кожну молоду особистість, надаючи розвиток її здібностям і талантам.

Це складне, комплексне завдання. Вже багато років значні зусилля для його вирішення докладаються у Національному центрі аерокосмічної освіти молоді ім. О. М. Макарова (НЦАОМУ), з яким активно співпрацює Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара (ДНУ). Сприяє цьому й спільне проведення вже більше десяти років Всеукраїнської конференції-конкурсу науково-дослідних робіт школярів «Зоряний шлях».

Щороку цей захід стає справжнім святом творчої думки та обміну ідеями, яке надає юнакам можливість отримати нові знання, продемонструвати свої досягнення та

навчає творчо обговорювати наукові результати. Участь у конференції «Зоряний шлях» беруть учні ліцеїв, гімназій, позашкільних закладів, Заочної аерокосмічної школи НЦАОМУ, Малої академії наук, УМАКО «Сузір'я», центрів науково-технічної творчості учнівської молоді.

Цього року в очному та заочному турах школярі із різних регіонів України – Луганська, Запоріжжя, Сімферополя, Вінниці, Львова, Донецька, Тернополя, Чернівців, Хмельницька, Одеси, Дніпропетровська та інших міст – представили на конкурс понад 150 робіт. Тематика робіт охоплювала такі наукові напрямки: «Астрономія та фізика», «Космічна медицина і біологія», «Духовність і Космос», «Технічна творчість та ракетно-космічне моделювання», «Комп'ютерні технології», «Природні явища та екологія космосу», «Космічна історія України». Координатори секцій відзначили високий рівень наукових робіт школярів та вагомий внесок вчителів, під керівництвом яких учні готували свої конкурсні роботи.

**Заступник декана з наукової роботи
фізико-технічного факультету
ДНУ ім. О. Гончара
Тетяна Лабуткіна**

Впровадження багатомовних програм

Проєкт TEMPUS IV «DIMTEGU розробка і впровадження мультимовних програм в університетах Грузії та України» для покращення освітнього рівня випускників університетів цих країн був започаткований у жовтні 2012 року. Протягом трьох років для майбутніх вчителів шкіл планувалося впровадження проекту в шести університетах – членах консорціуму, а саме: Тбіліському державному університеті ім. Іване Джавахішвілі, Державному університеті ім. Іллі Чавчавадзе (м. Тбілісі), Державному педагогічному університеті Самцхе-Джавахеті (м. Ахалцихе, Грузія), Дніпропетровському національному університеті ім. Олеся Гончара, Кримському гуманітарному університеті (м. Ялта), Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Підсумком реалізації Темпус-проекту з мультимовної освіти в Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара стане відкриття сучасно обладнаної багатомовної лабораторії та впровадження нових навчальних програм.

Грант-холдером проекту вперше став не вищий навчальний заклад з країни, що є членом Європейського Союзу, а Тбіліський державний університет. На факультеті української й іноземної філології та мистецтвознавства ДНУ була створена робоча група з питань реалізації мети та завдань проекту TEMPUS IV на чолі з координатором проекту від ДНУ, професором кафедри англійської філології А. І. Анісімовою.

Представники університету неодноразово брали участь у заходах, пов'язаних з реалізацією проекту. Першим навчальним закладом, що гостинно приймав велику міжнародну делегацію, став саме ДНУ. У лютому 2013 року тут був проведений пер-

ший навчальний модуль «Методи навчання», у якому взяли участь представники всіх університетів-партнерів та університетів-спостерігачів – Вільнюського університету та Латвійського університету.

Делегація ДНУ (професор А. І. Анісімова, професор В. П. Ключев, доцент І. Г. Безродних) успішно представила власний проект під час семінару третього начального модуля «Мультимовна/мультимовна культура освіти» у Державному педагогічному університеті Самцхе-Джавахеті у червні минулого року. Усна промова та візуальна Power Point презентація викликала загальний інтерес та жваву дискусію й була визнана однією з найкращих.

Літня школа з сучасної журналістики

На факультеті систем і засобів масової комунікації ДНУ ім. О. Гончара триває Літня школа «Крос-медіа і якісна журналістика».

Заняття проходять в рамках освітянського проекту Європейської комісії Темпус IV «Крос-медіа і якісний журналізм», який об'єднав 13 університетів Німеччини, Австрії, Румунії, Молдови й України. Проект ініційований Університетом Пассау (Німеччина), носить академічний характер і спрямований на створення навчально-методичного, науково-методологічного

та матеріально-технічного підґрунтя для початку підготовки в Україні фахівців зі спеціалізації «Крос-медіа» (за нашою кваліфікацією – «Інтернет-журналістика»).

Відкриваючи Літню школу, декан факультету систем і засобів масової комунікації, професор Володимир Демченко наголосив, що для майбутніх журналістів сьогодні як ніколи важливі обидві складові ідеї цього проекту: вдосконалення навичок професійної роботи в мережевих ЗМІ та направлення основних засад якісної журналістики, долучаючись до провідних європейських медіа-продуктів. «Співпраця з європейськими університетами – це є дієва інтеграція у міжнародний освітянський процес, можливість не втрачати кожного разу

«свій велосипед», а долучитися до передового досвіду. Разом з тим, це є прекрасною можливістю познайомити зарубіжних колег з нашими наробками, адаптувати їх до вимог кращих університетів світу».

В рамках реалізації проекту ДНУ отримав нове обладнання для роботи в форматі крос-медіа, з яким слухачі школи і вчитимуться працювати. Протягом тижня студентам ДНУ допомагатиме вдосконалювати навички з інтернет-журналістики німецький журналіст, викладач і координатор проекту від Університету міста Пассау Ральф Кендлбахер. Під його керівництвом студенти опануватимуть сучасні технології крос-медіа, створюватимуть власний друкований, аудіо та відео продукт для новітніх ЗМІ.

Зокрема, він дав дуже корисні поради студентам щодо техніки зйомки у темних приміщеннях, яких так не вистачало слухачам під час виконання одного із завдань: фотографування державного іспиту у Дніпропетровському училищі культури, що являв собою хореографічну виставу.

За словами магістра ФСЗМК Ірини Тарнавської, Літня школа дала багато практичних навичок: «Протягом занять ми мали змогу познайомитися з базовими принципами користування фотоапаратами, відеокамерами та цифровими диктофонами останнього покоління; елементами якісної фото та відеозйомки, а також навчитися працювати з основними програмами монтажу та обробки фотографій. Окрім цього, слухачі намагаються практично втілити отримані на лекціях знання й максимально повно проявити їх у власних творчих проектах на тему: «Свобода», за якими і будуть підводитися підсумки проведеного даного курсу».

Протягом трьох років, на які розрахований термін реалізації проекту в Дніпропетровському національному університеті буде перебудовано частину навчальних планів із врахуванням нових можливостей та нових умов роботи майбутніх журналістів, а також посилено матеріально-технічну базу факультету.

В університетах Грузії та України

На четвертому семінарі «Розробка навчальних курсів для магістерської мультилінгвальної програми освіти», що відбувся у Львівському національному університеті імені Івана Франка, представники ДНУ розповіли про новітні розробки силабусів (проектів навчальних програм) для програми підготовки магістрів і спеціалістів післядипломної освіти. Ці новітні та поновлені курси будуть запропоновані студентам спеціальності «Англійська мова і література».

Міжнародний фаховий науковий електронний журнал «Multilingual Education», створений у межах проекту, надає можливість безкоштовно публікувати наукові праці викладачам не лише кафедри англійської філології, а й всього університету. Кафедра англійської філології вже надала вісім наукових статей у журнал.

За підсумками річного існування проекту, у грудні 2013 року на факультеті української й іноземної філології та

мистецтвознавства ДНУ пройшла міжкафедральна науково-практична конференція «Імплементация освітніх програм підготовки магістрів у контексті мультилінгвалізму».

У лютому цього року захищалися дипломні роботи слухачів Інституту післядипломної освіти, пов'язані з проблемою білінгвізму і мультилінгвізму у сучасному англомовному мовознавстві і методиці викладання іноземних мов у середній школі. Наприклад, А. В. Клюпа досліджувала «Формування багатомовної особистості у процесі навчання іноземної мови».

Початок квітня ознаменувався візитом делегації ДНУ імені Олеся Гончара до країн Балтії. Протягом тижня керівництво і науковці Дніпропетровського, Львівського, Тбіліського, а також Вільнюського і Латвійського університетів та інші учасники проекту обмінялися досвідом і думками.

Закінчення на 7 стор.

Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ імені О. Гончара
Тел.: 374-98-20
www.dnu.dp.ua

Християнська сторінка

ВИГНАННЯ
ДЕМОНІВ

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД МАТВІЯ (8, 28-34)

В основу бесіди покладено книгу о. Олександра Меня „Світло в пільмі сяє“, яку переклав українською мовою Лев Хмельковський і випустило в світ львівське видавництво „Свічадо“ у 1995 році. Талановитого християнського просвітителя о. О.Меня вбили у Подмоскові 9 вересня 1990 року ударом сокири по голові. Його вдова Наталя Григоренко доручила Л. Хмельковсько-му переклад творів о. О. Меня.

В Євангелії ми часто читаємо про те, як до Господа Ісуса зверталися різні люди: з проханням, запитанням, з вимогою, чи навіть з докором. Ось нещасний батько хворого хлопчика говорить зі сльозою в голосі, з надією і водночас із сумнівом: «Вірую, Господи. Допоможи моїй невірі». А ось римський сотник, який просить Господа зцілити його слугу, - в офіцера немає жодних сумнівів. Він говорить: «Як я наказую своїм солдатам, так і Ти маєш владу наказати, і хвороба облишить мого улюбленого слугу». А інший підходить і запитує: «Що робити, аби досягнути життя вічного?» Третій приходиться дякувати за здійснене Господом зцілення. І кожен з нас, читаючи Святе Євангеліє, легко може впізнати себе в одному з цих людей, тому що ми також і нині продовжуємо звертатися до Господа.

Ми слухали слова апостола: «Ісус Христос - учора, сьогодні і завтра той же». Той же. Ніби Він тут з нами, ніби Він тут стоїть, а ми до Нього звертаємось, кожен зі своєю потребою, зі своєю думою, зі своїм сердечним стражданням, радістю чи вдячністю. Кожний такий порух нашої душі - це вид молитви, зверненої до Господа.

Але в сьогоднішньому читанні Євангелія ми чуємо, здавалось би, незрозуміле звертання: благають Його мешканці гадаринські, аби Він відійшов від них, облишив, пішов

від їхньої межі. Чому ж вони просили, щоб Він пішов? Пригадаємо, як це було. Буйний вітер розгулявся над озером і човен, в якому плыв Господь з учнями, прибило до західного пустельного берега, де жили язичники гадаринські. І коли Господь ступив на цей берег, назустріч Йому вибігло двоє напівголих людей, обірваних, страшних, диких, яких усі навколо боялися. Вони жили в пустельних печерах, куди клали покійників, люди уникали цих місць, остерігалися цих біснуватих. Їх намагалися зв'язати, але вони рвали усі мотузки і ланцюги.

І ось ці двоє біснуватих, безумних, кинулися до Христа, волаючи: «Облиш, що Ти маєш до нас, Ісусе Назарянине! Ти прийшов сюди передчасно мучити нас». Передчасно... Здавалося б, темні сили поганства знали, що вони будуть переможені, вони ніби оселилися в цих людях і промовляли до Господа: «Передчасно прийшов мучити нас, перемагати нас». Господь зцілив цих двох біснуватих. А пастухи, які пасли свиней там, на березі озера, все бачили. Вони побігли до міста і розповіли, і, як розповідає євангеліст, усе місто побігло дивитися на таке диво. Що ж вони побачили? Вони побачили хворих, безумних, біснуватих, які спокійно сиділи біля ніг учителя. І що ж вони зробили? Замість того, щоб прославити Бога, подякувати чудотворцю-цілителя, вони просили Його покинути їхню місцевість. Вони злякалися, не захотіли слухати Його слова, це диво вразило і злякало їх.

Ось так і в нас: на душі, які не мають віри, чудо діє не зміцнююче, а навпаки, злякуюче і руйнівне. Однаково людина не хоче знати, однаково людина відвертається: «Відійди від нас, не тривожи нас, нашу душу, наш сон». Але так думають і так почувуються не тільки древні погани гадаринські, а й багато хто з нас.

Провідники рубрики:
почесний доктор теології **Леонід ЯКОБЧУК**
та журналіст **Лев ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ**

Тому що, коли Господь стукає у наше серце, нам не хочеться відгукнутися, ми відмахуємось, ми думаємо, мовляв, облиш нас.

Блаженний Августин до свого навернення до Бога, як він сам оповідає, молився так: «Господи, спаси мене, врятуй мене від гріха, але тільки не зараз. Поки що дай мені побути так». Багато хто з нас так міркує. Ми не хочемо, щоб нас тривожив Господь. І навіть коли ми приходимо до Церкви, і робимо все, що треба, ми не хочемо і пальцем поворушити, аби жити справді християнським життям, робити вчинки, які відповідають волі Христовій. Нам ліпше це від себе відсунути, відмахнутися, відвернутися. Ми просто не говоримо: «Облиш нас», але чинимо саме так, ніби нам хочеться позбутися влади, волі Господньої, котра ніби тисне на нас. Але ж Господь ні на кого не тисне і ні на кого не накладає важкого тягара. Він тільки говорить «Ось шлях життя, йди цим шляхом і знайдеш щастя таке, більше якого немає на землі». А ми через байдужість, холодність, нерадивість і лінощі своєї душі часто буваємо нездатні почути цей голос, скористатися вказівником шляху до Царства Небесного.

Отже, ви бачите, що слова людей, які зверталися до Господа, можуть нас багато чого навчити: одні в нас підтримають віру - «Господи, помози моїй невірі», інші навчать дякувати, треті навчать запитувати у Господа про таємниці життя і шляху, а четверті, немов слова гадарян, застерезуть нас, щоб ми не проґавили свій момент, свій час і, коли Господь посилає нам Свій дар, щоб ми прийняли його всім серцем і відгукнулись на нього всім своїм життям.

Для того, щоб поповнити знання Біблії, почути відповіді на запитання людей про різні проблеми повсякденного життя, слухайте християнську радіопрограму «Відвертість», яка виходить в ефір щонеділі о 21:30, на першій програмі Українського радіо.

На Дніпропетровщині проходить обласний фестиваль «Повір у себе»

У травні 2014 року проходять зональні етапи обласного традиційного фестивалю «Повір у себе» для вихованців інтернатних закладів обласного підпорядкування Дніпропетровщини. 21 рік тому розпочато цю традицію. З кожним роком зростає рівень майстерності юних аматорів.

Перший захід відбувся в Нікополі 14 травня на базі КЗО «Нікопольська загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів «Гармонія» ДОР». У ньому взяли участь представники інтернатів Нікополя та Марганця.

15 травня у Дніпропетровську свої творчі здобутки демонстрували вихованці дніпропетров-

ських інтернатів та розташованих поблизу: в Дніпродзержинську, Павлограді, Першотравенську, Верхньодніпровську, Котовці. Приймав гостей КЗО «Багатопрофільний навчально-реабілітаційний ресурсно-методичний центр корекційної роботи та інклюзивного навчання» ДОР».

Вихованці, серед яких є значна кількість дітей з особливими потребами,

вражають глядачів своїми різноманітними талантами. Виставки декоративно-ужиткових робіт спалахують різнобарв'ям вишивок, батіку та розпису, хореографічні колективи демонструють високий рівень майже професійної майстерності, вокалісти беруть в полон серця слухачів ясними зворушливими голосами, акробати дивують надзвичайними трюками, костюми юних артистів милують око яскравою оригінальністю.

21 травня в Кривому Розі свою майстерність продемонструють вихованці криворізьких інтернатних закладів та Саксаганського і Жовтневого на базі КЗО «Криворізький багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр «Надія» ДОР».

Такі заходи сприяють розвитку творчої сторони, майстерності, духовності вихованців інтернатів, їх адаптації в суспільстві. Заходом охоплено більше 800 вихованців.

За інф. ДОН ДОДА

У Дніпропетровську пройшла обласна науково-практична конференція з медіаосвіти

У Дніпропетровському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти під головуванням ректора інституту доктора філософських наук, професора Михайла Ілліча Романенка відбулася обласна науково-практична конференція «Впровадження медіаосвіти в практику роботи навчальних закладів області».

Головною метою проведення заходу був аналіз шляхів впровадження медіаосвіти у навчально-виховний процес у загальноосвітніх навчальних закладах.

У конференції взяли участь педагогічні працівники області, керівники управлінь, відділів освіти та методичних служб, директори, заступники директорів та вчителі експериментальних загальноосвітніх шкіл і позашкільних навчальних закладів Дніпропетровської області.

Актуальними для обговорення ста-

ли доповіді доктора філософських наук, декана факультету відкритої освіти Ольги Висоцької «Вплив соціальних мереж на молодіжну культуру», кандидата філософських наук проректора наднових систем навчання та комунікацій, завідувача кафедри управління інформаційно-освітніми проектами Марини Ватковської «Медіаосвітні технології управлінської діяльності на сучасному етапі», кандидата філософських наук, доцента кафедри філософії освіти Тетяни Лисоколенко «Про вплив масової комунікації на сучасне суспільство», старших викладачів кафедри управління інформаційно-освітніми проектами Людмили Харлаш «Медіаосвіта як соціальна практика відкритої освіти» і Оксани Бутурліної «Медіа-творчість: ризики і перспективи» та ін.

Продовження на 8 стор.

Впровадження багатомовних програм в університетах

ГРУЗІ ТА УКРАЇНИ

Початок на 4-5 стор.

Продовжувалося формування наукової компетенції у роботі з віртуальним навчальним середовищем, або, згідно із сучасною термінологією, із системою управління навчальними курсами Moodle. У цьому квітневому модулі взяли участь, зокрема, ректор ДНУ, професор М. В. Поляков та декан ФУІФМ, професор І. С. Попова. Плануючи прийом гостей із України і Грузії, організатори балтійського навчального туру не обмежилися думками лише в рамках аудиторій: відбулися і представницькі заходи, серед яких – візити до Сейму Литви і Кабінету Міністрів Латвії, під час яких обговорювалися нагальні питання сучасної вищої освіти, переваги і недоліки різних поглядів на мету навчання і способи фінансування перспективних проектів.

У перспективах проекту – відкриття на базі кафедри англійської філології ДНУ сучасно обладнаної багатомовної лабораторії, що дасть змогу обмінюватися навчальними й академічними матеріалами на базі платформи Moodle, а також проводити семінари з вітчизняними та іноземними партнерами.

Координатор проекту від ДНУ ім. Олесея Гончара А.І. Анісімова, доценти кафедри англійської філології

Н.А. Литовченко,
В.В. Яшкіна

Дніпропетровщина по-дивилася на ситуацію в Україні очима молоді

У Дніпропетровську – підбили підсумки конкурсу «Революція особистісних цінностей – натхнення на створення змін у мистецтві». За умовами конкурсу 90 студентів-архітекторів Придніпровської державної академії будівництва та архітектури відтворили в об'ємній композиції та плакаті своє бачення ситуації в Україні. Сьогодні журі конкурсу на чолі з в.о. заступника голови облдержадміністрації Бориса Філатова визначили трьох переможців. З їх роботами, а також ще з 41 композицією піфіналістів, всі жителі та гості Дніпропетровщини можуть ознайомитися в ТК «Пасаж» з 15 по 25 травня. Вхід вільний.

В рамках проекту «Концепт – експеримент» більше місяця (з 15 квітня по 25 травня 2014 року) проводився конкурс творчих студентських робіт, так званий «воркшоп», де за дві години пропонувалося створити концептуальну об'ємно-просторову композицію. Ця композиція повинна відобразити розуміння процесів, що відбуваються в країні. Після, студенти на основі своєї роботи створювали двомірне зображення – плакат. В результаті представляється парна робота – обсяг + плакат. Студенти у своїх роботах відобразили внутрішні відчуття, уявлення і ставлення до процесів у суспільстві, до сьогодношньої ситуації в Україні.

Борис Філатов зазначив, що виставка прекрасна, незважаючи на

всю її складність та надрив. «Ця виставка викликає достатньо складні емоції, проте вона переповнена позитивом, оптимізмом та направлена у майбутнє», - сказав Борис Філатов.

Всього в проєкті взяли участь 90 студентів Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Викладачами академії були відібрані 44 піфіналіста.

Переможцями проєкту стали: 1 місце – Ключенко Максим, 2 місце – Савченко Вікторія, 3 місце – Провіз Дарина. Заохочувальні призи отримали: Рубежина Анастасія, Козлова Катерина та Кривонос Тетяна.

Обирали їх за наступними критеріями: оригінальність вираження ідеї, читабельність, мінімум часу на сприйняття, об'ємно-просторове, графічне та кольорове рішення.

Планується, що проведення цього проєкту продовжиться й в інших архітектурних школах України з подальшим обміном виставками, презентаціями, студентами та викладачами з різних міст України.

Довідково: до складу журі увійшли:

Філатов Борис Альбертович – в.о. заступника голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації, журналіст, адвокат, бізнесмен.

Музиченко Наталія – архітектор, модельєр.

Сорін Олександр Овсійович – керівник архітектурної майстерні «Студія 7»

Барановська Олена – дизайнер графіки, президент фестивалю дизайну «Корова».

Горб Володимир Андрійович – бізнесмен, великий колекціонер, засновник галереї «АртСвіт».

Годенко-Наконечна Олена Петрівна – член спілки художників, мистецтвознавець.

Гендин Євген – автор і музичний керівник кабаре «Веселий Песець» (театр «КВН ДГУ»)

Добарін Гліб Альбертович – режисер – 9 канал.

Балтрушевич Лариса – архітектор-дизайнер.

Білопіль Віктор Васильович – зав. кафедри політології ПДАБА.

Растяпін Олексій – директор, ідеолог арт-центру «Квартира».

За інф. ДОН ДОДА

У Дніпропетровську пройшла обласна науково-практична конференція з медіаосвіти

Початок на 7 стор.

Надалі учасники конференції працювали у секціях з трьох тем: «Медіаосвіта в сучасній системі освіти», «Соціально-педагогічні аспекти формування медіакультури особистості» і «Розвиток медіатворчості в сучасному інформаційному просторі». Окремою була секція, присвячена II етапу обласного конкурсу «Медіапедагог року».

В рамках конференції також відбулося нагородження переможців Медіафестивалю-2014.

За інф. ДОН ДОДА

ДО 200-ЧЯ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ

З метою гідного відзначення 200-річчя ювілею видатного сина українського народу Тараса Григоровича Шевченка та пропаганди творчості великого поета і художника, у дошкільному навчальному закладі №10 «Оленка» м. Марганець впродовж весняних місяців був проведений комплекс навчально-виховних та просвітницьких заходів.

У межах місячної акції вихователі читали дітям твори Т.Г. Шевченка, здійснювали екскурсію в картинну галерею дитячого садочка, в етнографічний центр.

Продовження на 9 стор.

ДО 200-ЧЯ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ

Тарасовими шляхами

Початок на 8 стор.

В центрах активності педагоги проводили заняття з використанням комп'ютерних та мультимедійних презентацій на теми: «Дітям про Т.Г.Шевченка», «Т.Г.Шевченко – поет та художник», «Шляхами дитинства Тараса».

У музичній залі дитсадка, яка перетворилася на українську світлицю, з дітьми старшого дошкільного віку була проведена літературна розвага на тему: «Уклін тобі, Тарасе». Розвага розпочалася зі слухання гімну України. Діти вшановували пам'ять Великого Кобзаря квітами, хвилиною мовчання. Під час святкового заходу вихованці старших груп із задоволенням декламували уривки віршів, слухали та співали пісні на слова Т.Г. Шевченка, емоційно сприймали вихователів, які теж читали віршовані строки великого поета: «Мені тринадцятий минало», «Зацвіла в долині червона калина», «Зоре моя, вечірняя» та інші.

До проведення урочистих заходів також були залучені батьки вихованців. Завдяки їхній підтримці була організована книжково-ілюстрована виставка, присвячена генію українського народу, у батьківських вітальнях облаштовані «куточки Т.Г. Шевченка».

Пісні й поезії, спогади про дитинство, життєвий та

творчий шлях Тараса Григоровича Шевченка – неповний перелік того, про що згадували та розповідали вихователі дітям під час бесід, занять, міні-занять.

Відвідуючи гурток петриківського розпису в дитячому садку, старші дошкільники малювали за творами Т. Шевченка: «Зацвіла в долині червона калина», «Над Дніпровою сагою». Проведена виставка малюнків «Шевченківські твори очима дітей».

У методичному кабінеті дошкільного закладу створена постійнодіюча виставка на тему: «2014 рік – рік Т.Г. Шевченка», де зібрані твори поета, представлені методичні рекомендації по ознайомленню з життям та творчістю українського генія.

Ознайомлення з життям і творчістю Т.Г. Шевченка – важливий аспект формування національної свідомості дошкільнят. Тому навчально-виховна робота в закладі спрямована на виховання юного громадянина, насамперед, це усвідомлення дитиною приналежності до рідного народу, його історії, культури, традицій.

Антоніна Лазаренко,
вихователь-методист
ДНЗ №10 «Оленка»

НАЙЧИСЕЛЬНІША КІЛЬКІСТЬ ШАНУВАЛЬНИКІВ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ СКЛАДАЛИ ЕКЗАМЕН В НГУ

Майже 15 років тому в Дніпропетровську, а саме у Національному гірничому університеті, відкрився перший осередок із вивчення польської мови. Центр українсько-польської співпраці всі ці роки очолює його директор, доктор технічних наук Роман Дичковський. За весь період існування Центру сотні слухачів удо-

сконалили свої знання з польської, що дозволило їм розширити горизонти навчання за кордоном, знайти бізнес-партнерів, долучитися до історії і традицій братнього народу.

В останній день травня 2014 року відбувся сертифікаційний екзамін Міністерства науки та освіти Польщі, який вже вчетверте проходить саме в стінах НГУ. Іспит прийма-

ла серйозна комісія у складі професорів та доцентів з Польщі на чолі з професором Ілоною Яновською. Попередньо для складання іспиту зареєструвалось понад 130 чоловік з різних регіонів України, а прибули 108 чоловік, що є сьогодні найбільшою кількістю екзаменованих шанувальників польської у цілому світі.

Остаточний результат екзаміну буде відомо за два тижні. Зазначимо, що основний контингент,

слухачі Центру, готувалися до нього відповідально. Хвилювалися й інші учасники. За успішними результатами і вони отримують сертифікат міжнародного зразка за аналогом TOEFL, як і для англійської мови. До речі, це єдиний екзамін із польської мови з отриманням сертифікату державного зразка Міністерства науки та освіти Польщі.

ІАЦ НГУ

Михайло Ломоносов в шахтарській касці,

АБО ЯК КАТЕРИНА II ПОСТУПИЛАСЯ МІСЦЕМ ЛОМОНОСОВУ

Більше 40 років стоїть навпроти головного входу в Національний гірничий університет пам'ятник Михайлу Ломоносову. Студенти НГУ вважають, що великий вчений, який свого часу висловив своє відношення до розробки корисних копалин лаконічним афоризмом «во глубину земную с разумом» - є їхнім другом і заступником. «Біля Ломоносова» призначають побачення, тому він перший дізнається про почуття нової закоханої пари. Та й після закінчення університету багато хто не розлучається з університетом надовго, а приїздить сюди у першу суботу липня на зустріч випускників всіх років.

Ломоносов так міцно вжився у ландшафт університету, що студентська молодь і співробітники не уявляють на постаменті когось іншого. Але виявляється, що тут з 1914 до 1917 рр., знаходилася легендарна «мідна бабуся», яка до цього сімдесят років стояла на Соборній площі. Хто ж і навіщо поміняв бронзову імператрицю на Ломоносова?

НАВІЩО ПЕРЕНЕСЛИ «МІДНУ БАБУСЮ»?

Пам'ятник Катерині II був відкритий 26 вересня (8 жовтня) 1846 року перед Преображенським собором. Проте сама статуя була відлита ще в 1788 році в Німеччині. Її виготовили три майстри – Мейер, Мельцер і Маукиш. Потім статуя виявилася в приданому нареченої О. Пушкіна – Наталії Гончарової і була продана поетом в рахунок сплати боргу. Статуя увійшла в історію під назвою «мідна бабуся» – так називав її поет в своїх листах. Потім статую викупило катеринославське дворянство, і вона перетворилася на пам'ятник.

У 1914 році міські власті вирішили перенести статую Катерини II. Соборна

площа почала забудовуватися, і пам'ятнику підібрали «видніше місце» – на бульварі Катерининського проспекту (Карла Маркса) між Гірничим інститутом і музеєм Поля (нині Яворницького). Ініціатором перенесення, як вказував календар «Весь Катеринослав» за 1915 рік, був відомий історик і директор музею Дмитро Яворницький.

Пам'ятник Катерині II на новому місці урочисто відкрили 12 (25) червня 1914 року. Новий постамент в неокласичному стилі виготовили з рожевого фінляндського граніту за проектом художниці К. Трипольської. Постамент прикрасили барельєфи засновників Катеринослава – князя Г. Потьомкіна, губернатора І. Синельникова, полковника М. Фалеєва, архієпископа Амвросія. Довкола встановили чотири ліхтарі в стилі модерну. Два з них збереглися і прикрашають парадний вхід головного корпусу НГУ.

ДРАМА БРОНЗОВОЇ КАТЕРИНИ

Статуя Катерини II простояла на новому місці менше трьох років. 14 квітня 1917 року бронзову імператрицю скинув з постаменту революційний натовп. Статую врятував

той же Дмитро Яворницький, який до цього ініціював її перенесення. Учений з помічниками таємно закопав «мідну бабуся» у дворі музею. У 1925 р. вона була викопана і поставлена поряд з «кам'яними бабами». У 1930-х роках городяни і туристи любили фотографуватися «з царицею Катериною». У 1942 році, під час окупації, статуя зникла безслідно, і ця таємниця не розкрита до цих пір. Доля барельєфів з постаменту пам'ятника також залишається невідомою.

ПОСТАМЕНТ БУВ ПОРОЖНІЙ ПІВСТОЛІТТЯ

Нова влада любила поміщати на постаменті імперських пам'ятників фігури нових героїв. Так зробили, наприклад, в Херсоні, де на постамент «поваленого» пам'ятника Потьомкіну поставили... величезну голову Карла Маркса. Постамент пам'ятника Катерині II також уцілів. Проте гідного наступника для

імператриці знайти не вдавалося. П'ятдесят чотири роки постамент на бульварі проспекту стояв порожнім і довгі роки ховався за деревами скверу. Студенти ДГУ (тепер – університету) любили проводити тут час. Це місце називали жартома «Катчин садок».

Зараз важко встановити, хто висунув пропозицію знову увінчати постамент статуєю. Враховуючи подальший хід подій, можливо, за цим стояло керівництво ДГУ. 25 червня 1971 року на старому постаменті урочисто відкрили пам'ятник М. Ломоносову. Автор статуї – відомий в місті скульптор О. Ситник (у 1959 році він виконав також пам'ятник Гоголеві, розташований трьома кварталами нижче).

ЧОМУ САМЕ ЛОМОНОСОВ?

Чому на «царствене місце» вибрали саме Ломоносова, точно невідомо. Михайло Васильович Ломоносов (1711 - 1765 р. р.)

– знаменитий російський академік, учений, літератор, історик, символ пробудження російської науки і освіти XVIII століття. Можливо, вплинуло сусідство з гірничим інститутом – М. Ломоносов був одним із засновників гірничої справи в Росії.

Перед найбільшим вузом СРСР – МДУ імені Ломоносова також встановлений пам'ятник ученому. Мати такий пам'ятник вважалося почесним. Можливо, зіграло свою роль і те, що Ломоносов був сучасником Катерини II – «людиною XVIII століття», відповідно, мав аналогічний зовнішній вигляд – панчохи, камзол, перуку тощо.

АКАДЕМІК З ПЛЯШКОЮ

Висота нового пам'ятника разом з постаментом склала 11 метрів.

Пам'ятник Ломоносову дуже популярний не лише серед студентів, а й туристів. Статуя непогано вписалася в ансамбль, що склався, хоча нижня її частина зроблена досить недбало. В наші дні пам'ятник Ломоносову став одним з об'єктів студентської неформальної культури. У руці у академіка можна часто побачити пляшку з-під пива чи інших напоїв.

Цього року випускники НГУ, як водиться, відзначили закінчення Альма-матер, захист дипломних робіт і початок нового життя дуже оригінально – одягли на голову «другові Михайлові» шахтарську каску, а в руку вклали пляшку шампанського. Кому першому прийшла в голову ідея «задобрювати» пам'ятник великому вченому пляшкою шампанського – невідомо, але про цю традицію знає не одне покоління студентів Національного гірського університету. Причому пошанувати свого заступника студенти приходять на

«професійні» свята - 1 вересня, 17 листопада і 25 січня.

Вважається, що «випивка» з Ломоносовим обіцяє успіх в навчанні, гарні оцінки на іспитах і удачу після закінчення НГУ. В день знань Ломоносову також пов'язують галстук - щоб везло весь навчальний рік. І це при тому що добиратися до шиї ризиковано - висота пам'ятника з постаментом 11 метрів. На Тетянин день взимку вилазити на статую небезпечно, тому пляшку залишають поряд з пам'ятником.

Статуя великого вченого правою рукою вказує на головний корпус гірничого університету. Біля Ломоносова встановлені симпатичні лавки, на яких студенти відпочивають або читають конспекти перед модулями. Правда, зараз замість книг і зошитів в руках у них ноутбуки або планшети – символи початку третього тисячоліття.

Максим КАВУН,
кандидат
історичних наук
Валентина Шабетя,
журналіст ІАЦ НГУ

СТО РЯДКІВ ПРО КНИГУ

ТРИ ДЗЕРКАЛА ІСТОРІЇ

АЛЕКСАНДРА ДЕВИЛЬ.
КОРОЛЕВА ТАВРИКИ (РОМАН)

Знаковою особливістю справжнього історичного роману, як літературного жанру, є відображення «обличчя епохи», тих чи інших знакових подій минувшини в перипетіях долі героїв художнього твору. А вже від майстерності автора залежить те, яку епоху та набір знакових історичних подій взяти за основу й яких конкретних героїв запустити в сюжет. Це вже питання майстерності...

Для роману «Королева Таврики» дніпропетровчанка Олександра Девіль обрала останню чверть XIV століття – 1379-1380 роки (що, правда, події передмови розгортаються у 250 році, але то лише невеличкий штрих на загальному полотні сюжету). Що ж до дзеркал історії, то їх три.

По-перше, поліфонічна історія кримської землі. Нині найпотужнішим є міф про Крим як «исконно руську землю», при цьому всіляко заперечується «українськість» Криму.

Продовження на 12 ст.

СТО РЯДКІВ ПРО
КНИГУТРИ
ДЗЕРКАЛА
ІСТОРІЇ

АЛЕКСАНДРА ДЕВИЛЬ.
КОРОЛЕВА ТАВРИКИ (РОМАН)

Початок на 11 стор.

Проте якщо зануритися у глибини історії, можна виразно побачити, що «споконвічно» Крим також був кримськотатарським, візантійським, генуезьким, хозарським, гунським, готським, антським, скіфським, киммерійським. Мабуть, простіше сказати, які народи не жили на цій землі!

Багатонаціональне «начиння» кримського «казана» кипіло багато століть поспіль і продовжує кипіти нині, народжуючи все нові й нові сюжети, надзвичайно цікаві й повчальні. Аби тільки відшукався майстер слова, здатний показати це...

По-друге, непередаване розмаїття культур і життєвих укладів. Нібито є наслідком етнічної строкатості, проте має самостійне значення. Безумовно, знайдуться і шанувальники таких літературних творів. Аби тільки відшукався майстер

слова, здатний показати це...

По-третє, цілком самостійне значення має нашарування звичаїв і релігій, що у різні часи панували на цій землі. Історія нерідко надає приклади кривавих зіткнень народів-єдиновірців чи навпаки — союзів несумісного. Аби тільки відшукався майстер слова, здатний показати це...

В романі Олександри Девиль «Королева Таврики» присутні усі три перелічені дзеркала історії. Для початку у 250 році одна з перших християнських общин, рятуючись від гонінь імператора-язичника, винаймає корабель і тікає з Риму. Проте через шторм і кораблетрощу гинуть усі, окрім єпископа Климента і його дочки Аврелії. Нещасних викидає на землю варварської Таврики — тогочасного Криму, й їх рятує рибалка-ант (слов'янин) Світовид, всиновлений старим греком Памфілом.

А ще після катастрофи вціліли скарби християнської общини та освячена копія чаші, в яку після смерті Ісуса Христа збирали його кров й відому у західній традиції як Грааль. Більше тисячі років усе це багатство лишалося прихованим від людських очей (общинні скарби окремо, копія Грааля окремо — до речі, авторка роману так і не дослідила долю цього артефакту у своєму творі... мабуть тому, щоб не переписувати світову історію). І вже наприкінці XIV століття до однієї з таврійських колоній генуезців — Кафи приїжджає далекий нащадок Климента й Аврелії — римлянин Донато Латино. В сімейних архівах він натрапив на запис давньої легенди про втрачені скарби християнської общини й тепер прагне відшукати їх, щоб виправити своє матеріальне становище.

Але у Тавриці Донато не тільки знаходить скарби, але й зустрічає кохання: дівчину на ім'я Марина Сіверська. Тут, власне, приховано певну алюзію. У чернетках роман мав назву «Королева Чорного моря». Так у середньовіччі називали Кафу (сучасну Феодосію). Так само Донато називає й свою кохану Марину — пасербицю купця-вірменина, справжній батько якої походив з роду сіверських князів, які належали до молодшої гілки Рюриковичів.

Саме Марина випадково знайшла у горах таємничу позначку, що вказувала на печеру з давньохристиянськими скарбами, а потім вказала це місце Донато — ну, як же молодим людям після такого було не закохатися й не побратися?! Втім, на їхньому шляху лежали й чималі перешкоди. Це не тільки різниця у віросповіданнях (Донато Латино — католик, Марина Сіверська — православна християнка) й не тільки рішення родини видати Марину заміж спочатку за купця Варадата, а потім за доброго удівця Захарія. Біда в тому, що на батьківщині Донато мав нещастя зв'язатися з підступними братами Одеріко, які підступним шляхом окурили римлянина з власною сестрою Чечілією. Супроводжувана одним з братів, остання ще дістанеться Таврики й мало не забере життя вагітної Марини... Та все скінчиться добре.

Що ж до тектонічних посувань, які змінюють долі цілих народів, то у «Королеві Таврики» їх одразу два. По-перше, це запекла боротьба за панування на таврійських землях між Генуезькою колонією та князівством Феодоро. Ця боротьба посилюється тією обставиною, що генуезці

сповідують католицизм, тоді як феодорити — православ'я. Після того, як Донато врятував Марину з рук лютих розбійників, але був при цьому тяжко поранений, їх підібрав загин феодоритів, які прямували до столиці князівства — Мангупу. Священник-грек Памфіл одразу зрозумів, що між рятівником і врятованою народжується кохання й вирішив використати Донато в якості шпигуна, що через свою майбутню дружину повідомляв би феодоритів про наміри конкурентів. Натомість він був готовий благословити їхній шлюб попри різницю у вірі. Насилу Донато відкараскався від такої «честі»...

Другим тектонічним зсувом історії міжнародного масштабу, вплетеним в сюжет, стала Куликовська битва (8 вересня 1380 року). Марину, майже смертельно підрізану підлою Чечілією, Донато привіз до знахаря Симоне, який мав також репутацію чаклуна й, можливо, єдиний міг врятувати вмираючу. Але водночас сини знахаря найнялися у збірне військо Мамає... Довелось Донато наздоганяти нерозсудливих хлопців, долаючи бурхливе море й безкраї степи, щоб тільки повернути їх додому, в обмін на обіцянку Симоне взятися лікувати (і головне — вилікувати!) Марину.

«Королева Таврики» — роман дуже гармонійний і цілісний з майстерно виписаним сюжетом та сплетінням розгалужених інтриг. В результаті цікавість не полишає читача твору на жодну хвилину.

Про подальші пригоди героїв Олександри Девиль можна дізнатися у не менш захопливому продовженні дилогії — в романі «Корсари Таврики».

Тимур Литовченко
(м. Київ)

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ

Навряд вчені коли-небудь дадуть відповідь на питання, коли людина вирішила вперше вишити візерунок на шкірі. Достовірно також невідомо, коли вишивка з'явилася на території України, напевно можна сказати тільки про матеріали, на яких вишивка робилася - це шкіра, тканина, повсть, шовк. Найстаріші європейські зразки, які зберігаються в музеях Європи, відносяться до V століття, українська ж вишивка збереглася тільки за кілька останніх століть (найкраще експонатами представлено XIX століття). Сама вишивка проводилася шовковими, лляними, вовняними нитками, з використанням дорогоцінних каменів і перлів.

Українська вишивка бере свій початок з епохи пізнього неоліту – початку бронзового століття, від племен трипільської культури. Елементи орнаментів, що використовувалися трипільцями, сарматами та скіфами зустрічаються навіть на сучасній національній вишивці. Серед найдавніших знахідок образотворчого мистецтва – речі, датовані VI століттям, знайдені в Черкаській області біля села Мартинівка. Серед речей статуєтки стародавніх жителів – чоловіки одягнені в довгі широкі сорочки з візерунчастою вишивкою на рівні грудей. Такий ж одяг якісь 100 років тому носило українське селянство. Серед інших знахідок – платівки із зображенням воїнів (подібні були знайдені на Балканах, і вважається, що їх туди завезли слов'яни з Подніпров'я). Вони настільки точні, що на одязі солдата можна розглянути найдрібніші деталі, аж до вишитих вставок.

Згідно з безліччю свідчень мандрівників, слов'яни Київської Русі носили вишитий одяг і після X століття (один з яскравих прикладів – Іпатіївський літопис 1252 р., в якому стверджується, що князь Данило Галицький під час однієї з високих зустрічей був одягнений у обшитий мережками кожух). Мало того, вишивка вважалася однією з найбільш шанованих професій: сестра Володимира Мономаха організувала в Андріївському монастирі Києва спеціальну школу. Молоді дівчата навчалися в ній шити сріблом і золотом. Цікаво, що, незважаючи на вплив з боку інших народів на культуру стародавньої Русі, вишивка залишилася практично недоторканою – творчий потенціал народу і повага до традицій були настільки сильні, що створили свій унікальний стиль. Багато які з давніх традицій вишивки дійшли до наших днів – деякі трохи змінилися (малюнок минулого був більш суворий - гострі і прямі кути зустрічалися частіше), інші – удосконалилися, але залишилися і оригінальні техніки. Цікаво, що

язичницька вишивка донині зустрічається на іконах XV і пізніших століть. Малюнки людей тих років також демонструють нам химерні орнаменти, характерні і сьогодні для людей певної місцевості, зокрема, Західної України.

Сьогодні в українській вишивці ви можете побачити зовсім різні кольорні виконання і поєднання геометричних, рослинних і зооморфних фігур. До слова сказати, різні ромби, квадрати, трикутники, хрести та лінії притаманні вишивці всіх слов'янських народів ще з язичницьких часів. Наші пращури за допомогою них відображали своє бачення світу – як єгиптяни за допомогою хитромудрих ієрогліфів та зображень відображали своє бачення. Так, наприклад, серед рослинних орнаментів превалює так зване «дерево життя» – у вигляді гілок або листя. Барвінок на сорочці або подолі значив любов, а виноград – добробут. Нерідко тварини також були складовими «дерева життя», утворюючи три його яруси. Однак в окремих випадках розшивалася не вся тварину цілком, а якась його частина, несучи своє значення у вишитому «посланні» – вовчі ікла, луска, бичаче око і т.п. Треба також пам'ятати, що геометричні фігури могли мати і свій внутрішній малюнок, бути його основою або частиною, з'єднуватися з іншими фігурами, утворюючи чарівної краси картини.

Свої більш-менш сучасні риси українська вишивка почала отримувати на рубежі XVI і XVII століть, у часи розквіту українського козацтва. У козацьких сім'ях панував патріархат, тому праця в сім'ї була розмежована.

Так, у кожній українській родині існувала своя «швейна майстерня» – шили, ткали і вишивали дружини і доньки. Ткали жінки в будь-яку вільну хвилину – після догляду за домашніми тваринами, після роботи в полі, під час посиденьок з подружками. Напевно ви звертали увагу, що українці й українки часто зображуються і носять білі сорочки з візерунками – цієї традиції вже багато століть. Що характерно, візерунок змінюється залежно від місцевості і кожен має своє значення, як татування у народів Далекого Сходу. Найупізнаваніші школи вишивки – полтавська, гуцульська, подільська і поліська. Примітно, що в ті часи одяг служив найкращою характеристикою для жінки – якщо молода людина не могла вибрати, з якою з дівчат йому варто починати відносини, він дивився на майстерність своїх потенційних обраниць. Чим яскравішим, візерунчастим і рівним був малюнок на дівочому вбранні, чим міцніше і біліше сам наряд, тим більш заavidною нареченою ставала рукодільниця. Крім того, красивий чистий розшитий одяг чоловіка в Україні – це не стільки його обличчя, скільки обличчя всієї його родини.

Найкращий жіночий одяг виглядав приблизно так: картата плахта (елемент нижнього одягу на зразок спідниці), яскрава корсетка, фартух з шовку, барвиста яскрава сорочка з тонкої тканини. Однак такі вбрання і тканини могли собі дозволити тільки заможні родини. Прості селяни носили одяг з грубого полотна, проте на вишивку не скупилася жодна родина – навіть у самій бідній дівчині вишивка по яскравості і химерності не поступається міщанській. До XIX століття при монастирях і у більшості поміщиків існували майстерні художньої вишивки. Велика частина продукції шилася для особистого використання, і тільки мала частина – на продаж. Цікаво, що артілі і кооперативи з'явилися тільки в середині XIX століття, до цього шиття було чи ні виключно сімейною справою.

на 17 стор

«БОЛИТЬ»

Росія окупувала Крим, посилаючись на необхідність «захисту співвітчизників». На захопленому нею півострові, окрім «співвітчизників», які складають 58,3% населення, не потребували і не просили її захисту близько 300 тисяч кримських татар і приблизно 500 тисяч українців (згідно з переписом 1991 року – 24,5% від двомільйонного населення півострова), з десятків інших кількісно значущих національних громад. І якщо кримських татар, які мають свій Курултай і Меджлис, представництво в органах влади, розгалужену мережу національно-культурних організацій, так-сяк захищають від дискримінації й Україна, і Туреччина, і весь інший світ, зокрема й авторитетні міжнародні організації, то хто захистить на тимчасово окупованій території етнічних українців, які не мають нічого?

З'їзд біженців з Криму зібрався в кінці минулого тижня у Києві для того, щоб вирішити проблеми тих, хто опинився за межами півострова. Не сперечаємося, це важливо, але в цій ситуації, можливо, ще важливіше насамперед створити програму захисту етнічних українців, що залишилися в Криму, тому що вони вже першими зазнають дискримінації. Якщо з кримськими татарами кримська самопроголошена «влада» всіяко намагається знайти спільну мову, щоправда, неодмінно на своїх, неприйнятних для кримських татар умовах, то з етнічними українцями вона взагалі не має наміру навіть розмовляти.

Українці в Криму не мають свого представницького виборного органу, існуючі національно-культурні організації розгромлені і в центрі, і в регіонах, вони не мають у своєму розпорядженні опори в органах влади, не мають самодостатніх ЗМІ, їхня культура, релігія, мова, побут і звичаї – принижуються і нічим не захищені. Якщо кримських татар кримська «влада» намагається задобрити хоч і нереальними, але обіцянками, намагається знайти з ними спільну мову, хоча і вимагає за це покірності і співробітництва, то з етнічними українцями вона не має наміру взагалі церемонитися, не налаштована навіть розмовляти на теми їхніх громадянських і національних прав.

КРИМСЬКІ УКРАЇНЦІ: ПРИГНОБЛЕНА МЕНШІСТЬ

Українці Криму виявилися новою, наймолодшою — за термінами, але в той же час найбільш незахищеною і найвразливішою, найбільш недосвідченою в справі захисту своїх прав діаспорою, причому створеною не зі своєї волі, а насильно, в результаті інтервенції завойовників.

ПРИНИЖЕННЯ І БЕЗПРАВ'Я

Це не перебільшення. У «кримській конституції» українська мова вважається державною, але, як і щодо кримськотатарської, ніхто не збирається це положення виконувати. У Сімферополі на вокзалі та на громадських будівлях замість того, щоб зробити вивіски і написи трьома мовами, познімали написи українською мовою і замінили їх російськими. Чому, якщо тепер не одна, а три мови є державними?

Погрозами змусили звільнитися директора єдиної української гімназії, і все роблять для того, щоб перевести її в російськомовну. На будівлі вивісили російський прапор. Таврійський університет, що називався колись національним, перетворений у державний, де панує тільки «російський дух». З півострова прибрали весь український друк, українське телебачення, у віруючих Київського патріархату відбирають церкви, переслідують ієрархів. Уже не лише на вулиці, а й навіть і на робочих місцях в багатьох установах, зокрема в державних, встановлене панування радянської ментальності, яка не визнає національних відмінностей. Прапор України на номерних знаках машин завзято заклеюється триколірною наклейкою.

При спробі заговорити по-доброму про Україну або ж спілкуватися українською мовою наших співвітчизників грубо обривають і «ставлять на місце». Вивішування прапора України на будівлі Меджлису витлумачене кримською прокуратурою (офіційна російська правова інстанція!) як виклик суспільству і ознака екстремізму. Кримські татари дали «самообороні» відсіч, але на їхньому місці українців навіть неможливо уявити – вони менш організовані, менш згуртовані, дезорієнтовані,

тому що їхні організації розгромлені, їхні лідери та активісти – Андрій Щекун, Анатолій Ковальський та багато інших були викрадені «самооборонною» та місцевими «терористами», їх катували, били і вивезли за межі Криму. Більшість керівників і відомих активістів української громади покинули анексований півострів. Зрозуміло, що і зараз всяка спроба навіть культурної самоорганізації етнічних українців у Криму буде витлумачена владою як нацизм, фашизм, екстремізм, і її учасники будуть переслідуватися і фізично, і морально, і юридично.

Газети Криму рясніють голосливими звинуваченнями України та українців у всіх кримських гріхах і бідах, хоча влада в Криму двадцять років як автономна і десять років як «регіональна». Просто зараз вона намагається всю відповідальність перекласти на центр, і слухняні журналісти реалізують цю ідею. Інтернет заселений ботами, він рясніє брехнею, образливими погрозами і вимогами «забиратися з нашого Криму».

Весь набір психологічних рис «великоросійського шовіністичного держиморди», описаний ще Ленінінм в роботах «Про національну гордість великоросів» і в статтях про автономізацію, при потуранні влади і вслід за ксенофобськими заявами президії Верховної Ради автономії, а зараз «держради», виявляється сьогодні в Криму в усій своїй красі. Класика марксизму можна було б якраз до місця тут навіть процитувати, та не хочеться висловлюваннями радянського вождя поранити чутливу радянську ж натуру влади. Хоча багато видних кримчан, які перебувають при владі, або близьких до влади провладних журналістів усіяко паплюжать Україну та українців, з якими пліч-о-пліч живуть все життя, їхню мову та історію, не скупляться ні на соковиті звинувачення, ні на грубу і навмисну брехню.

Етнічні українці, які ставляться до Криму, як до своєї рідної землі, тому що і вони, і їхні предки на ній народилися і виростили, вони її захищали у війнах, доклали багато зусиль для розвитку Криму як економічного, так

відомо, на боці фашистів під ним воювали власівці, в армії яких також широко використовувалася і жовто-чорна муарова стрічка, — настільки улюблена нині в Криму прикраса всіх активістів і «самооборони».

ЯКОЮ МАЄ БУТИ ПРОГРАМА ЗАХИСТУ?

Звичайно, сьогодні офіційному Києву не до проблем етнічних українців у Криму, потрібно впоратися з проблемою сепаратистів на сході. Але Україна з цим (українці Криму вірять в це) успішно впорається. Диверсанти і сепаратисти будуть вигнані і покарані. З обранням президента і формуванням постійної, а не тимчасової влади Україна використає весь свій потенціал, затвердить європейські цінності, стане правовою державою, збудує демократичне громадянське суспільство. Кримчани всіх національностей не сміють навіть уявити, що все це буде здійснюватися без їхньої участі.

Програма захисту і порятунку етнічних українців Криму, як вони собі її уявляють, могла б складатися з програм максимум і програм мінімум. Загалом програма захисту — це програма неминучого повернення Криму до складу України. Але на перших етапах, поки Росія утримуватиме Крим, Київ силою державної влади і міжнародного впливу має підтримати кримських українців, кримських татар та людей інших національностей, цивільні та людські права яких вже почали порушуватися з боку Росії.

Подовження на 16 стор.

і соціального сьогодні відчувають принизливий дискомфорт, тому що й офіційні органи влади у своїх заявах, і офіційний кримський друк, і кримські телеканали, і «самооборона» на вулицях, і просто самозвеличені в ході анексії Криму обивателі, не соромлячись, принижують їхню гідність і честь, начебто вони неповноцінні кримчани, не їхні співгромадяни, не їхні земляки.

Росія прийняла доповнення до законодавства, згідно з яким будь-яка критика національної політики Росії, будь-яке обговорення необхідності підтримки української мови та культури, самої ідеї повернення або навіть зміцнення зв'язків Криму з Україною будуть витлумачені як екстремізм, сепаратизм і їхній автор буде засуджений. Причому, якщо це звучатиме з вуст політика — 3 роки в'язниці, а якщо вийде з-під пера журналіста — 5 років позбавлення волі.

Сьогодні, на відміну від інших національностей, етнічні українці в невизнаній і насильно приєднаній до Росії «Республіці Крим», з її самопроголошеною владою, дійсно потребують реального захисту своїх людських, цивільних прав та гідності.

Скрізь у світі держави пишуться своїм національним розмаїттям, пишуться людьми, які бережуть і захищають свою ідентичність, відмінну від ідентичності титульної нації, вивчають культурне, мовне і літературне різноманіття, допомагають розвивати національні мови.

Скрізь, але не в Росії. Там здавна люди, які бережуть і цінують свою ідентичність, відмінну від російської, — це вже нацисти, фашисти. Нещодавно в Росії заборонили символіку,

БУДЬ-ЯКА КРИТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЇ, БУДЬ-ЯКЕ ОБГОВОРЕННЯ НЕОБХІДНОСТІ ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА КУЛЬТУРИ, САМОЇ ІДЕЇ ПОВЕРНЕННЯ АБО НАВІТЬ ЗМІЦНЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ КРИМУ З УКРАЇНОЮ БУДУТЬ ВИТЛУМАЧЕНІ ЯК ЕКСТРЕМІЗМ, СЕПАРАТИЗМ І ЇХНІЙ АВТОР БУДЕ ЗАСУДЖЕНИЙ.

яка нібито може мати відношення до фашистської. Під заборону, немає сумніву, підведуть і тризуб, і жовто-блакитний прапор, тому що нібито під ними воювали «бендерівці», хоча відомо, що тризуб був символом ще Київської Русі, до історії якої апелює колишня Московія. А російський триколор розвішаний удосталь, де потрібно і де не треба, хоча, теж

«3 ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ»

**До редактора щомісячника «Бористен»
Дніпропетровськ, Україна**

Шановний пане редактор Фідель Сухоніс!

У Вашому гарно редагованому щомісячнику «Бористен» ч. 4 за 2014 р. прочитала лист пані Люби Василів - Базюк про зустріч з п. Юрієм Гаврилюком, де також поміщені мої два вірші в пам'ять Небесної Сотні. Там закралася мала помилка в заголовку другого вірша. Має бути:

«ГЕРОЄВИ НЕБЕСНОЇ СОТНІ».

Прошу Вас по можливості виправити цю помилку.

Буду Вам дуже вдячна. В журналі бачу багато цікавого і повчального матеріалу і тому відразу вислала передплату на 2014 рік, щоб вітати «Бористен» в нашій хаті та ближче з ним познайомитися.

Слава Україні! Героям Слава!

З пошаною, Мирослава Гаюк Дмитріюк

«БОЛИТЬ»

КРИМСЬКІ УКРАЇНЦІ: ПРИГНОБЛЕНА МЕНШІСТЬ

Початок на 14-15 стор.

Кримські українці вважають, що ці, викладені нижче, та інші вимоги до Росії щодо захисту цивільних і людських прав кримчан мають бути викладені в спеціальному документі від імені Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, який сформується після завершення виборів і їх офіційного оформлення. Перелік вимог має бути офіційним і від імені України під патронатом ООН, ОБСЄ та інших міжнародних організацій направлений Президенту Росії, Державній думі та Уряду Російської Федерації з пропозицією оголосити перехідний період для повернення Криму до складу України.

Цих норм і вимог мають дотримуватися в цей перехідний період. Упродовж цього періоду у визначений термін Росія зобов'язана вивести з Криму всі свої військові формування, включаючи Чорноморський флот, оскільки всі угоди щодо нього Росією розірвані в односторонньому порядку, ліквідувати в Криму всі окупаційні органи влади, скасувати своє законодавство, незаконно поширене на територію Криму, передати Україні для притягнення до відповідальності всіх громадян України, які скоїли злочини проти державності України, – депутатів так званої «Держради», керівників і міністрів Ради міністрів, керівників і депутатів органів місцевого самоврядування, які тимчасово діяли на території України в окупованому Криму, співробітників усіх правоохоронних органів так званої «Республіки Крим», повернути Україні все незаконно забране майно, компенсувати завдані Україні збитки і повернути Крим під юрисдикцію України, забезпечивши дотримання прав і свобод жителів Криму на весь перехідний період.

По-перше, жителі Криму відповідно до закону про тимчасово окуповану територію мають вважатися не діаспорою, а повноправними громадянами України, і Київ повинен вимагати від Росії та міжнародного співтовариства забезпечення на

період окупації за ними такого ж обсягу прав і повноважень, яким володіють всі громадяни України, і не звужувати їх до куцих прав громадян Росії.

Особливо це стосується прав на зібрання, громадські організації, свободу слова та інші. Вимагати від Росії застосування у Криму в цих сферах не дискримінаційного законодавства Росії, а законодавства України, яке відповідає міжнародному праву.

По-друге, слід було б організувати силами Постійного Представництва Президента України в Криму, народних депутатів Верховної Ради, зокрема від Криму, Кабінету Міністрів України, представників ООН та ОБСЄ, міжнародних правозахисних організацій у різних сферах встановлення постійного та ефективного міжнародного моніторингу дотримання громадянських прав мешканців Криму, прав людини в Криму з обов'язковими періодичними звітами з цієї проблеми на міжнародному рівні.

ТРЕБА ВИМАГАТИ ВІД РОСІЇ ВИЗНАННЯ НА ЗАКОНОДАВЧОМУ РІВНІ ЗА КРИМЧАНАМИ, ЯКИМ НАСИЛЬНО ВРУЧЕНІ РОСІЙСЬКІ ПАСПОРТИ, І ХТО ЦЬОГО ЗАБАЖАЄ ОФІЦІЙНОГО ПРАВА НА ПОДВІЙНЕ ГРОМАДЯНСТВО З УКРАЇНОЮ БЕЗ БУДЬ-ЯКОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЧИ ОБМЕЖЕНЬ У ЦЬЙ СФЕРІ, І ВІЛЬНОГО ДОСТУПУ ЇХ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ.

Органи влади України повинні вимагати повернення Постійного Представництва Президента України назад з Херсона до Криму, гарантій та забезпечення його повноцінної діяльності як захисника і гаранта демократичних прав і свобод громадян України, що проживають в Криму.

Україна як держава-засновник ООН має вимагати від Росії повної реалізації положення конституції про державний статус кримськотатарської та української мов і рівного їх застосування в усіх сферах, зокрема і в дошкільному вихованні, середній та вищій освіті, в органах державної влади, в ЗМІ, на виробництві, в поштовому зв'язку, в громадських місцях. Забезпечи-

ти в Криму подальше розширення виробничої та організаційної бази освіти українською та кримськотатарською мовами.

Необхідно державними зусиллями влади України вимагати легалізації та реєстрації на умовах міжнародного права та українського законодавства всіх національно-культурних організацій як українців, так і кримських татар, їхньої вільної діяльності на основі більш лояльного українського законодавства про громадські об'єднання, не застосування норм російського законодавства для «маркування» громадських та національно-культурних організацій принизливим прізвиськом «іноземний агент» як дискримінаційного за своєю суттю.

Слід вимагати від Росії розпуску та притягнення до відповідальності в Криму так званої «кримської самооборони» як незаконної парамілітарної організації, що діє незаконними способами для обмеження прав та свобод кримчан різних національностей, яка здійснила відверті злочини проти прав громадян, проти державних символів і громадянських прав українців і кримських татар, видачі Україні її керівників, винних у вчиненні злочинів, та притягнення їх до відповідальності.

На підставі міжнародного законодавства потрібно вимагати від Росії створення спеціальних програм для дошкільної, середньої та вищої освіти в Криму, які б виключали наявність спотвореної інформації з історії, літератури, державного будівництва, політики як самої Росії, так і СРСР, так і України, так і країн СНД, інших країн світу та міжнародних організацій. Зі скількох програм в Росії мають бути виключені програми релігійного виховання учнів у душі російського православ'я, що містять пропаганду помилкових цінностей «російського світу», спотворене уявлення про історію та роль релігійних вчень світу.

Олесь ЧЕРЕМШИНА
(Крим. Реалії)

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ

Початок на 13 стор.

Зріс і попит на даний вид виробів – з'явилися колекціонери, просто поціновувачі народної творчості, а також інтерес до образотворчого мистецтва українців проявили етнографи. Популярність етнічної вишивки різко почала зростати – нею стали цікавитися багаті верстви населення навіть за кордоном, чим негайно скористалися перекупники. Навіть простенька вишита сорочка з поясом могли коштувати, як дороге карнавальне вбрання. Попит почав перевищувати пропозицію, тому з'явилися підробки - зшиті на швидку руку одяги не могли змагатися з виробами, зшитими з любов'ю і з дотриманням традицій, однак і вони користувалися у міщан, що не розбираються в мистецтві, попитом. Широке поширення почала отримувати техніка вишивання хрестиком, що кардинально змінило багато традицій народної творчості. Крім того, в XIX столітті стали приділяти більше уваги лінії крою - майстри, починаючи з цього періоду, намагалися більше не приховувати його, а підкреслити ажурним швом. Ажурний шов - одна з відмінних рис української вишивки, хоч і має різне кольорове виконання залежно від області.

Вишивка в кожному регіоні України має відмінні риси. Так, у Закарпатті вишивка виповнюється в так званих «каракульних мотивах». Однак переважає техніка «заволікання», візерункових вирізів і шиття. Найпоширеніше поєднання кольорів - червоний і чорний з домінуванням одного з них. Проте, широке поширення мають і інші колірні поєднання. Також особно стоїть гуцульська школа вишивки. На Полтавщині ж вишивка робиться хрестиком, плутаним хрестиком, ланцюжком, подвійним прутиком, мережкою, зубчиком та іншим. Узор наноситься окремими швами або їх поєднанням. Найпоширеніший колір в полтавській вишивці - білий, рідше червоний і зовсім рідко сірий. Сам же візерунок практично завжди обведено кольоровими або чорними нитками. На відміну від попередніх шкіл вишивки, де переважають геометричні фігури, у київських школах переважає рослинний орнамент. Поруч з квадратами і ромбами ви можете побачити виноград, хміль, ялинки та інші рослини. Основний колір

– червоний або яскраво-рожевий. Рідше зустрічаються жовті і блакитні фігури. Київські майстри використовують техніки вишивки гладдю, хрестиком або знизуванням.

Народна вишивка не тільки не знищувалася, а й підтримувалася Комуністичною партією (напевно багато хто пам'ятає Микиту Хрущова в українській сорочці). У 1919 році вийшла постанова Всеросійського Центрального Виконавчого Комітету «Про заходи сприяння кустарної промисловості», спрямована на збереження народної творчості та його примноження. Під час першотравневої «Виставки сучасного селянського мистецтва» в Києві в тому ж році українська вишивка міцно зайняла своє місце в радянському мистецтві, а кращі експонати були придбані для найбільших музеїв СРСР. У 1927 році кустарне виробництво почало забезпечуватися радянськими розробками - верстатами і новими інструментами, щоб поліпшити якість тканини, урізноманітнити палітру і наростити обсяги виробництва. Уже в 30-х роках минулого століття народна вишивка зробила крок в нове століття - роботи майстрів демонструвалися на найбільших виставках не лише Києва, а й Москви і Ленінграда. Після цих виставок експериментальна майстерня в Києві почала наносити народні орнаменти на одяг жителів міст - на сукно, сорочки, блузки, головні убори. Крім того, українську вишивку почали наносити на панно і килими.

На жаль, роки Другої світової війни опинилися фатальними для багатьох творів мистецтв - фашистсько-нацистські загарбники вивозили музейні експонати та приватні колекції не тільки при нападі на землі своїх супротивників, але і при відступі. Що вивезти не встигли або не змогли - знищували вогнем, розстрілюючи, підриваючи разом з будівлями. Така доля не минула і багато екземплярів українського образотворчого мистецтва, в тому числі вишивку. Однак через два роки після війни, у Львові був заснований перший в Україні Держінститут прикладного та декоративного мистецтва, що допомогло відродити українське мистецтво вишивки. Цікаво, що в середині минулого століття в Україні з'явився абсолютно новий вид

творчості - художники створювали портрети і пейзажі вже не за допомогою фарб, але за допомогою тканини. Вишиті портрети стали невід'ємною частиною української культури.

Незважаючи на всі негаразди, які господарювали в Україні довгі століття, один з видів вишивки «охоронявся» народом особливо завзято - це рушники. Вишитими особливим орнаментом рушники українці прикрашають свої оселі, використовують їх у різних обрядах (на весіллі, на похоронах, зустрічаючи дорогих гостей і т.д.). Багато з цих обрядів також йдуть з язичницьких часів - тоді з рушником приходили до породіллі, накривали їм свіжоспечений хліб, а в більш пізні часи ними стали також прикрашати образи святих. Так як рушник був символом початку або закінчення якоїсь важливої справи, його завжди стелили в основі споруджуваного будинку, на довгих рушниках опускали в землю труну з небіжчиком, з вишитим рушником, хлібом і сіллю починали пору жнив. Цікаво, що саме слово «рушник» - збірний образ вишитого рушника. Проте, залежно від функцій, вони носили різні назви: утирачем витирали руки і обличчя, стирком - посуд і стіл, спокутелем прикрашали ікони, плечовим рушником зв'язували сватів, а шлюбний і похоронний використовували для весіль і похоронів відповідно. Як і решта вишивки, візерунок на них змінюється від регіону до регіону - існують буковинські, галицькі, гуцульські, київські, подільські і поліські рушники.

До 70-х років минулого століття, коли добробут радянських громадян почало зростати, вони, як і міщани якихось 100 років тому, почали відчувати потребу в задоволенні культурного голоду. Радянський народ почав обертати погляд до національних творів мистецтва, і Україна не стала винятком. Громадяни почали купувати вишиті панно, килими, рушники, сорочки і т.п., а в 1975 році ЦК КПРС прийняв постанову «Про художні народні промисли», яка закликала всіляко заохочувати народних майстрів і надавати їм необхідну допомогу. У 1991 році, з набуттям незалежності, кількість приватних шкіл вишивки та інтерес до національної творчості зріс багаторазово, і сьогодні все буйство фарб і візерунків для себе може відкрити кожен - не тільки на виставках і народних ярмарках, але і в магазинах.

«НАШОГО ЦВІТУ ПО ВСЬОМУ СВІТУ»

ВсЕКанадська українська вчительська конференція

УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ

У сьогодишньому світі, який безупинно змінюється і диктує темп щоденного життя, відбувається переосмислення бачення всього, чим живе людство. Чи не в першу чергу це стосується освітницької ниви і зокрема шкільництва, адже ті принципи, які будуть закладені у підростаючих громадян, відображатимуть майбутність нашого суспільства.

«Українська освіта ХХІ століття: Де ми є тепер? Як нам забезпечити світле майбутнє у 2030 році?» Такою панельною дискусією розпочалася чергова Всеканадська вчительська конференція, яку організувала Національна рада української освіти КУК і на якій зібралося 81 вчитель та освітянин із різних провінцій Канади (Альберти, Квебеку, Манітоби, Онтаріо, Саскачевану). Під час дискусії (модератор Дарія Луців, голова комітету української двомовної освіти Провінційної ради КУК Альберти, колишній президент КУК) учасники мали можливість проаналізувати результати української освіти в Канаді і обговорити різні підходи бачення майбутніх напрямків праці. Свої міркування та точки зору представляли учасники панельної дискусії – д-р Алла Недашівська, виконавчий директор МЦУМ при Альбертському університеті, Володимир Бойчук, голова Національної української освітньої ради КУК, Оксана Левецька, голова комітету Рідного шкільництва УНО Канади, та Стефан Пахолук, випускник української двомовної програми м. Едмонтон.

УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: ДЕ МИ ТЕПЕР? ЯКОЮ БАЧИМО ЇЇ У МАЙБУТНЬОМУ?

Набутий досвід і система сьогодишньої української освіти і той факт, що українське шкільництво в Канаді є найбільшим в українській діаспорі – це праця не одного покоління іммігрантів. Праця постійна, систематична, ціленаправлена. Імміграція українців в Канаду налічує 120 років на противагу існуючих молодих діаспор в Європі – таких, як наприклад в Іспанії, Греції, Швеції, Італії, Португалії, Німеччині.

Питання і напрямки шкільництва у сучасному світі перекликаються із тими, якими займалися вчителі у минулому. Ще у 70-х роках минулого

століття відомий освітянин, педагог і інспектор І. Боднарчук у своїх дописах звертав увагу на важливі компоненти успішного ведення шкільництва тих років, які є не менш актуальними і для сучасного освітянина та перекликаються із вимогами минулого й сучасного.

У проведених динамічному і ефективному навчальному процесу важливу роль відіграють навчальні засоби, за якими працюють вчителі. Велика шана тим, хто вкладає багато зусиль для підготовки до друку нових навчальних підручників. Саме в цьому напрямку ведеться робота серед освітян. Прикладами таких нещодавно виданих матеріалів є «Українська мова через призму живої культури» д-ра Алли Недашівської (Едмонтон), серії «Нова» д-ра Оленки Білаш та «Коляж» (МЦУМ, Едмон-

тон), «Українська мова» - підручник та посібник для вчителя Дарії Зазулі (Торонто). Проводиться клопітка робота по розробці чи усучасненні навчального матеріалу для шкіл. Вчителі шкіл Едмонтону укладають програми і матеріали для роботи на заняттях, освітяни Шкільної ради м. Торонто працюють над розробкою програми з мови для суботніх шкіл. Нещодавно вийшла з друку система книжок для діаспори, створена науковими співробітниками Міжнародного інституту освіти, культури і зв'язків з діаспорою (Львів, Україна): «КРОК 1», «КРОК 2», «Мандрівка Україною». Дані підручники вводяться до використання у навчанні студентів курсів українознавства.

В даний час з розвитком технологій сучасні технічні засоби уможливають доступ до різноманітної інформації, а зокрема до використання найновіших методик та обміну досвідом. Лише згадавши декілька, на сьогодні для освітян є доступними освітницькі форуми МЦУМу Альбертського університету, розробка електронних навчальних ресурсів з гіперпосиланнями, Томи 1-3, У. Плавущак-Підзамецької (Торонто), навчальні і освітницькі інтернет сторінки, як наприклад, веб-сайт Національної освітньої ради КУК. Крім того, існує розмаїття дитячих сторінок, матеріалів для батьків у журналах чи газетах – у друкованому і електронному вигляді. Інформативний аспект відіграє важливу роль у поширенні української освіти в Канаді та поза її межами.

Говорячи про перспективи українських шкіл Канади на майбутні 20-30 років, потрібно перегляну-

ДЕНЬ ПОЛЯ

агрокорпорації «Степова»:

націленість на нові досягнення

Погожого червневого дня у селі Раєвка Синельниківського району відбувся традиційний День поля агрокорпорації «Степова». Це традиційний захід провідного сільськогосподарського виробника нашої країни, який збирає друзів, ділових партнерів, селян та просто цікавих. Адже у програмі хліборобського свята не лише виступи самодіяльних і професійних артистів, пізнавальні конкурси і вікторини, зустрічі з провідними аграріями Дніпропетровщини, а й бізнес-спілкування з представниками АПК не тільки області, а й України, обговорення сучасних інноваційних проектів сільськогосподарської галузі.

Так цього разу значна увага в проведенні Дня поля агрокорпорації «Степова» була присвячена проблемам природного землеробства, незаперечним лідером якого в регіоні виступають організатори хліборобського свята. Так, зокрема, координатор всеукраїнської програми природного землеробства Іван Лазаренко у вітальному слові до присутніх високо оцінив діяльність агрокорпорації «Степова» у налагоджуванні справи вирощування і пропаганди споживання екологічно чистих продуктів. А президент і засновник агрокорпорації «Степова» Леонід Рисін в інтерв'ю телевізійній програмі «Аграрна Дніпропетровщина» зазначив таке:

До присутніх на святі промовляє президент агрокорпорації «Степова» Леонід Рисін

Шеф-редактор журналу «Бористен», письменник Фідель Сухоніс (зліва) та президент агрокорпорації «Степова» Леонід Рисін відрізнялися на святі не лише вишиванками, а й подібними статурами

- Чому наші люди повинні вживати шкідливу їжу?! Чому українці наражаються на небезпеку через вживання хімії та гербіцидів?! Ми зробимо все для того аби продукція агрокорпорації «Степова» відповідала найкращим міжнародним стандартам. А це значить що ми забезпечимо не лише екологічно чисті продукти, а й подбаємо про виробництво екологічно чистого насіння для їх вирощування.

Незаперечне лідерство господарів свята зазначили численні виступаючі. Так начальник Дніпропетровського обласного управління агропромислового комплексу та розвитку сільських територій Вадим Удровицький підкреслив:

- Сьогодні у нас в області є 13000 гектарів сільськогосподарських угідь, де ми можемо бачити і передові технології та інтенсивне використання аграрної науки, й націленість на найкращий результат. Це поля агрокорпорації «Степова». І чим більше у нас буде таких сільгоспвиробників – тим швидше Україна стане справді світовим аграрним лідером. Я вітаю цей колектив однодумців з їх сьогоднішнім святом і зичу подальших успіхів!

На загал, секрет успіху «Степової» не новий. Найперше це соціальна відповідальність керівництва та менеджменту компанії. Колектив, який створив і очолив Леонід Рисін, прагне не просто досягти добрих результатів в аграрному бізнесі, а й не забути про інтереси людини праці. Істина банальна. Та ось, на жаль, ще в багатьох вітчизняних бізнес-структурах вона лише декларується. А у «Степовій» впроваджується в реальне життя. Через це кожен найнятий

На Дні поля побували давні партнери агрокорпорації «Степова» у справі впровадження природного землеробства та нових гібридів кукурудзи на ланах передового аграрного об'єднання, зліва направо: патріарх аграрної справи Дніпропетровщини, академік НААНУ Валентин Циков, координатор програми природного землеробства в Запорізькій області, Наталя Пічкур та голова об'єднання «Дніпрові пороги» Ігор Шпірка

Виконання державного гімну України перед офіційною частиною Дня поля нікого не залишило байдужим

працівник в агрокорпорації – від комбайнера до керівника високої ланки старається виконати свою працю відповідально та професійно. У людей є чітке й просте усвідомлення: буде успішною «Степова» - матимуть зиск і її співробітники. Як зізналася у розмові з нашим кореспондентом очільниця науковців агрокорпорації Любов Максимова за довгі роки роботи в аграрному бізнесі вона ще не зустрічала такої націленості на кінцевий результат серед співробітників структури:

- В наш непростий час, та ще на селі, люди добре розуміють наскільки важливо працювати в стабільного роботодавця, - зізнається Любов Геннадіївна.

А ще успішність «Степової» в інтерактивності та працелюбності її власників і одночасно топ-менеджерів. На очах народжується династія аграріїв нової аграрної формації Артур і Тимур Рисіни – сини Леоніда Михайловича Рисіна, напевно, мали усі можливості для того аби обрати життєвий шлях не пов'язаний з хліборобськими турботами, бо не даремно ж кажуть: селянський хліб з вустюками. Однак, пошана до батьків, очевидно, найперше в продовженні їх справи. А тому і Артур, і Тимур попри своє «урбанізоване» походження нині будькому розкажуть і про секрети посівної, і про підготовку до жнивної пори. А що у династії Рисіних попереду широкі горизонти може засвідчити й той факт що один з нових видів гібриду кукурудзи, який виведено стараннями науковців «Степової», названо Данііл. На честь одного з онуків Леоніда Михайловича Рисіна. Ну, як же після цього змужнілий Данііл залишиться байдужим до дідової справи....

С. Делік

Голова Дніпропетровського об'єднаного фонду Ігор Шпірка (зліва) та президент корпорації «Степова» Леонід Рисін, можна сказати, приятелі. Тому завжди радіють зустрічам поміж собою. Однак, дружба не заважає цим особистостям спрямованим у майбуття бути безкомпромісними у відстоюванні власної позиції

Охочих відвідати День поля агрокорпорації «Степова» було чималенько

 Сучасна хліборобська династія – зліва направо:
Тимур Рисін, Леонід Рисін та Артур Рисін

ти наявні ресурси та започаткувати у навчальних процесах корисні новаторські починання, які допоможуть видозмінити сучасні основи процесу навчання. На даний час оправдали себе семінари підвищення професійної кваліфікації. Широку підтримку у проведенні таких заходів на національних і місцевих рівнях надає Методичний Центр Української Мови Альбертського університету. У співпраці із МЦУМом з великим успіхом відбулися учительські професійні майстерні та вебінари для освітян (Рідне шкільництво УНО Канади). Створені портали для вчителів (Національна освітня рада КУК) та проводяться тематичні вчительські семінари (Шкільна рада КУК-Торонто). Цікавою інновацією є проведення навчальних сесій для вчителів, де самі вчителі виступають у ролі учнів чи показові уроки для вчителів із участю студентів, які на практиці проводили д-р Оленка Білаш, Альбертський університет, під час вчительських майстерень для вчителів Рідних шкіл УНО (Торонто, 2011 р. і Монреаль, 2013 р.), та д-р Юрій Шевчук, Колумбійський університет (Вінзор, 2014 р.).

Важливим елементом успіху є координація діяльності та співпраця між усіма україномовними освітніми закладами, а також продовження діалогу серед українських освітян у світі, що включало б мережевий обмін досвідом і міжнародну освітянську співпрацю. Без сумніву, інформація дає можливість розвивати і розширювати поступ вперед.

Вся робота вчителя націлена на надання знань і виховання особистості. Як зберегти ідентичність у багатокультурному суспільстві? Як залучити молодь і дітей до українського і до підтримання української мови, як згуртувати українську юнь в межах організацій та громад? Спільні проекти чи заходи, які об'єднали б студентів з різних шкіл, повинні стати тією рушійною силою, яка допоможе нам, вчителям, продовжувати підтримувати навчання на високому рівні, плекати справжніх патріотів та носіїв української мови серед молоді українського походження.

РОБОЧІ СЕСІЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Діапазон дискусій під час сесій був надзвичайно об'ємний – від теоретичних міркувань і аналізів до практичних методик кращого з

досвіду, які вчителі можуть взяти із собою і донести до своїх вихованців на заняттях. Сучасні напрямки освіти в загальному та європейський вимір української освіти XXI століття накреслив головний промовець д-р Роман Шиян, директор Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Шляхом інтерактивної дискусії учасники аналізували зміни у навчальному дискурсі та цінності, які відбулися в освітній політиці щодо формування ключових компетентностей в учнів. На фоні політичних змін і загальнонародного руху в Україні д-р Шиян зупинився на ролі освіти та масової інформації у формуванні нового майбутнього для нашої держави. Він представив етапи розвитку української освіти у контексті сучасних підходів, задекларованими Європейським Союзом.

Відгукуючись на інтерес сучасних учнів до електронних засобів спілкування, на конференції було представлено ряд сесій, зосереджених на ознайомленні з цифровими та практичними технологіями у вивченні української мови і культури, метою яких поряд із навчанням є зацікавлення учнів вивчення мови: «Забавки Web 2.0 для вивчення української мови» (Яніна Виговська, голова Групи особливого зацікавлення вчителів української мови Товариства учителів Альберти), «Технології XXI століття у вивченні української мови» (Ірина Климків, вчителька Школи українознавства ім. Івана Франка, Едмонтон), «Використання Smart board» (Леся Лісова, вчителька Католицької школи ім. Жана Ваньей, Шервуд Парк). Алла Недашківська, виконавчий директор МЦУМ, Олена Сіваченко і Оксана Перець (Альбертський університет) проаналізували переваги використання технологій і аплікацій у навчанні студентів вузів. Мелодія Костюк, консультант міжнародних мов і підтримки персоналу та учнів Інституту інновацій іншомовної освіти (система шкіл Едмонтону) провела візуальний тур для вчителів за технічною базою використання нових засобів. В загальному, використання нових технологій у будь-якому класі безумовно забезпечить активніше залучення та посилення мотивації учнів до навчання разом із поширенням української мови серед студентів українських шкіл.

Важливою складовою частиною навчального процесу є вдалий підхід вчителя до оцінювання знань

учня (сесія Надії Прокіпчук, старшого програмового менеджера, EAL та інших мов Міністерства освіти Саскачевану). Стратегії, які використовують при визначенні рівня досягнень у вивченні мови на прикладі українського іспиту для закордонних студентів, представила Олена Гарцула, спеціальний мовний радник Міністерства освіти Альберти.

Поділилася своїм досвідом традиційного класу Ірина Берлінг, вчителька суботньої школи Св. Володимира, Торонто (сесія «Виховання почуття патріотизму в учнів молодших класів на уроках суспільствознавства»). Оксана Коломосець, вчителька українського садочку за філософією Монтесорі (Рідна школа Філії УНО Торонто-Захід), на прикладі продемонструвала, як навчати української мови молодших школярів за допомогою матеріалів географії, літератури, природи та мистецтва, слідуючи основам філософії Монтесорі. Цікавий підхід до заохочення учнів читати та збагачувати свій словниковий запас через їхні розповіді про себе та інші «характери» із використанням гороскопів подала до уваги учасників Таня Онищук, колишня голова Українсько-канадської шкільної ради м. Торонто.

Живі дискусії теоретичного характеру і обговорення практичних можливостей втілення нових ідей, якими радо ділилися без винятку усі учасники, збагатили як досвічених, так і починаючих освітян українського шкільництва.

УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В КАНАДІ: УСПІХИ ТА ВИКЛИКИ

Ми живемо в епосі змін. Вчителі працюють в умовах двомовності та переважання англомовного лінгвокультурного контексту. Д-р Оленка Білаш, професор з іншомовної освіти факультету освіти Альбертського університету, у своїй доповіді наголосила на найкращих світових практиках ефективних стратегій при вивченні мови і культури у XXI-му столітті. Започаткування україномовних шкіл здається і є не легкою справою, яка вимагає зусиль, часу й ініціативи. Тому важливу роль в підтримці мови і шкіл відіграють такі фактори, як залучення батьків і громади.

Як поєднати всі складові і тим самим досягнути успіхів в роботі рідних шкіл? **Закінчення на 20 стор.**

УКРАЇНСЬКА ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ

Початок на 18 стор.

Які є способи залучення дітей з українських родин до шкіл україномовних програм? Що допоможе розвинути здібності наших учнів як провідників ширшої української громади? Як впевнено зустріти виклики майбутнього? Дискусію на ці теми провели Тетяна Сунак, голова Українсько-канадської шкільної ради м. Торонто, Оксана Левицька, голова комітету Рідного шкільництва УНО Канади, та Влодко Бойчук, голова Національної української освітньої ради КУК.

ДЯКУЄМО ЗА ПІДТРИМКУ

Захід такого масштабу не відбувся б успішно без підтримки багатьох організацій. Серед них: Альбертська фундація українського освітнього товариства, Товариство учителів Альберти, Інститут інновацій іншомовної освіти публічної системи шкіл Едмонтону, Методичний центр української мови Канадського інституту українських

студій Альбертського університету, Міністерство освіти Альберти, Село спадщини української культури, Українське Національне Об'єднання Канади філія в Едмонтоні. Особлива подяка співголовам комітету по організації вчительської конференції 2014 Мелодії Костюк і Олені Гарцулі, голові Національної освітньої ради Влодку Бойчуку, Стефі Давсон, Любі Іщенко, Яніні Виговській, Христині Бобиляк та усім тим, хто працював однією командою для того, щоб цей потрібний захід для освітян пройшов з успіхом і на високому професійному рівні. Звичайно, сама конференція не відбулася б без чисельної участі вчителів, які збагачені ініціативами і ідеями поверталися до своїх колег, щоб поділитися здобутим досвідом та застосовувати його в навчанні та у роботі шкіл.

Оксана Левицька,
голова комітету Рідного шкільництва
Дирекції УНО Канади

ПІДВЕДЕНО ПІДСУМКИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО КОНКУРСУ ІМЕНІ ЛЕСЯ МАРТОВИЧА

На Львівщині, приймала на своїй щедрій землі талановитих поетів, прозаїків, піснярів, гумористів, журналістів – переможців та лауреатів Всеукраїнського літературного конкурсу імені Леся Мартовича, які приїхали сюди з різних міст і сіл України.

Понад сто представників творчої еліти Львова, Києва, Дніпропетровська, Сум, Запоріжжя, Дніпродзержинська, Дрогобича мали можливість не тільки вийти на сцену і отримати нагороди, а й поспілкуватися між собою, порадіти від душі виступам працівників культури, стати учасниками панахиди на могилі Леся Мартовича в селі Монастирок, відвідати жовківські історичні місця.

Зі сцени Народного дому учасників заходу привітали місцеві керівники – голова Жовківської РДА Богдан Юрдига та голова Жовківської районної ради Тадей Швай, народний депутат України Василь Пазиняк, натхненниця конкурсу, одна з ведучих церемонії нагородження Галина Фесюк, письменниця Дара Корній та багато інших.

Організаторами виступили Жовківська благодійна організація творчих та активних жовківчан «Розточани», відділ культури і туризму Жовківської РДА, централь-

на бібліотечна система, Українська асоціація письменників Західного регіону.

Після закінчення нагородження переможці конкурсу відправилися в село Монастирок на могилу Леся Мартовича та в село Замок, де їх чекала культурно-мистецька програма.

Приємно, що серед переможців конкурсу є і учасниці порталу «Жінка-УКРАЇНКА», а саме Любов Відута,

Еліна Заржицька, Галина Жубіль-Книш, Тетяна Череп-Пероганич.

Такі конкурси єднають словом, надихають на написання нових творів, дають можливість зустрітися з друзями, знайти нових. Час у Жовкві спливає непомітно, залишивши по собі масу приємних вражень і відчуттів.

**За інформацією
порталу «Жінка-УКРАЇНКА»**

НА КОНКУРС ІВАНА ТА МАРУСИ ГНИП

Тимофій Федорець

Народився 21 вересня 1988 року в м. Дніпропетровську.
Освіта – Дніпропетровський національний університет
ім. Олеся Гончара, історичний факультет.

Журналіст, фрі-лансер.

Вірші друкувалися у журналах «Дніпро» (Київ), «Арт-Шум» (Дніпропетровськ), «Стых» (Дніпропетровськ).
Співавтор колективного збірника «Лілея» (2008 р.) та ін.
Автор книг поезій «Йдучи по місту» (2008 р.), «Він. Вона. Вони» (2011 р.).

СТОСУНКИ. КОХАННЯ.

Вона зустріла гарного хлопця,
Такого як і сама – справжнього геймера,
Вони дуже швидко знайшли спільні теми,
Ігри, паролі, захоплення.

Почалося знайомство з мереж соціальних,
Слово за словом, вираз за виразом,
Схожі думки – і ось вони разом,
Грають в Старкрафт в онлайні.

Знайомий сценарій – почали зустрічатися,
Сміх, зацікавленість, вогник однаковий,
Там трохи випили чаю чи кави,
І вічний вислів в стосунках знаковий...

Все дуже добре, усе влаштовує,
Очі, контакти, кохання грає,
Тільки одне його непокоїть:
Вона постійно перемагає.

І це його тіпає, це його тіпає,
З середини потроху роз'їдає мозок,
Обійми стають на тортури схожими,
А поцілунки знуцання ніби.

Виграш за виграшем, сварка за сваркою,
Так, він не хоче ставати «лузером»,
Стосунки розпалися, і навіть «В контакті»
Він видалив її зі списку друзів.

ЗВИЧАЙНА РОЗМОВА

Іти, щоб повертатися, – така жіноча доля, –
Казала по мобільному вона своїй знайомій. –

Ти не хвилюйся, Танечка, у тебе, як у всіх,
Я теж з своїм розходжуся, то сльози, а то сміх.

А що зробити можемо, коли вони такі,
Це ж не на вічність, подруго, хай думає поки.
Якщо тебе кохає він і зовсім не дурний,
Повернеться, повір мені, і знову буде твій.

Якщо ж це так, «захоплення», і ти йому «ніхто»,
Хай йде собі подалі він, навіщо цей потоп,
Ще стрінеш принца, дівчино, на білому коні,
І будеш ти щасливою, ну, все, бувай! Дзвони!

***

Він був чемпіоном середньої школи
З бігу на дальні дистанції.
Із Києва навіть привіз нагороди,
Зі всеукраїнської акції,
Йому аплодувало пів країни,
Сидячи біля телеекранів,
Старшокласники після уроків ганяли його за пивом,
А на перервах за цигарками.
«Давай, чемпіоне, ти зможеш, ми віримо,
Тут до генделя пішки десять хвилин,
А як не встигнеш ми перевіримо,
Міцність твоїх колін».

ФАРМАЦЕВТ

І тобі казали колись «Ай лав ю».
Українською, а може, російською.
Нині просто стоїш за прилавком,
На комп'ютері на клавіші тиснеш,
Вибиваєш для когось ліки,
(Фармацевт – на три чверті лікар).
А у тебе дорослі діти
Вже закінчують академії.
Щозими у нас епідемії,
Ти чекаєш наступної премії,
Все виконуючи старанно,
Хворий, кволий чи навіть поранений,
Завжди знаєш, що де поради.
І живеш собі два через два...
Помічаючи тільки інколи,
Що, як сон, промайнула зима,
До наступної ж місяців (тижнів) кілька.

БАНАЛЬНА ІСТОРІЯ

Вони сиділи на набережній,
Курили кальян ананасовий,
Шукали нових вражень,
Співали пісень радісних.
(Весела така компанія:
Троє хлопців, п'ятеро дівчаток).
Та це лише був початок,
На потім готові склянки,
І танці геть до знесилення,
І матом зізнання в коханні,
А завтра святкова неділя,

НА КОНКУРС ІВАНА ТА МАРУСИ ГНИП

З похмілля в тяжкому стані
Іти та святити їжу,
Щоб далі гуляти з тими ж,
А років їм по п'ятнадцять,
Банальна така історія,
В суспільстві без норм,
В столітті двадцять першому...

ПОВЧАННЯ

Цей світ жорстокий, цей світ суворий, –
Навчала мати свого синочка. –
Тут хто не сильний, той значить хворий,
Ти не дивись, що це дитсадочок.

Нікому, сину, завчи, нікому,
Не дозволяй себе ображати,
В їдальні місце своє займати,
І речі без дозволу брати. Нікому!

Це твоє місце і твої речі,
Ти їх господар, ти маєш право,
І не важливо, листок чи печиво,
У цьому світі є власні правила.

***

Великого міста гармидер
Ніяк не складався в картину,
І бракувало літер,
А може, лише єдиної,
Щоб утворити слово.
Те саме велике Слово,
Щоб розпочати з початку,
Щоб пам'ятали нащадки,
Та головне щоб вірили.
Міру загальної совісті.
І бракувало літер,
А може, лише єдиної...

***

Життя за чужими увяленнями,
Згідно стереотипів,
Хто відає, має все бути як?
Ти?
Я?
Ми?
А можливо, вони?
Ті «дикуни»,
Що були раніше,
Чи інші,
Ті, хто вже відсуває нас на другий план?
Так дивно відчувати себе ланкою
Якогось ланцюга...
Сподівання на прогалину,
На особливість статусу,
На те, що ти в центрі всесвіту,
Постійної уваги,
Та все ж вагаєшся!
Намагаєшся зберегти стосунки,
Постійно змінюєш мету...

ОЛЕСЯ ГУЛЬКО-КОЗІЙ

Народилася 5 листопада 1975 року у м. Надим, Тюменська область. Нині мешкає у Хмельницькій області в мальовничому хуторі Оренда.

Закінчила Ірпінський індустріальний коледж. За освітою економіст.

У Всеукраїнському літературному конкурсі творчої молоді «Літературна надія Дніпра – 2013» посіла I місце у номінації «Проза».

АННА, МАТИ ДАНИЛОВА
(ФРАГМЕНТ)

Від автора

Про Анну не створили легенд, як про княгиню Ольгу, але її життя пройшло в тіні могутніх недоброзичливців, які видавали себе за союзників і покровителів, у поневіряннях і приниженнях, але попри це вона виконала своє життєве призначення: зберегла для осиротілих синів батьківський спадок.

Її не оспівали поети й історики ні її доби, ні нашого часу, як Роксолану, але вона виявилася не менш мудрою, проникливою і далекоглядною за щасливу дружину Сулеймана Великого.

Запам'ятаймо єдине: без неї не було б прославленого в європейській історії Данила Галицького.

Яскравий місяць уповні завис над краєм неба, освітлюючи шлях подорожнім. У його таємничому світлі волинські лицарі набули якихось містичних рис і мали вигляд не вигнанців, а навпаки – обраних для неземної місії. Та їхнє особливе завдання було цілком звичним – берегти Романових спадкоємців пильніше за власних дітей, бо по смерті князя галицькі бояри перестали коритися його вдові, не визнаючи Василька і Данила княжими наступниками. А спричинилися до того інтриги братів Кормильчичів, котрі тепер змогли повернутися у Галич із заслання, куди потрапили з волі небіжчика князя. Нині княжата мали відповісти за роки їхньої опали. Брати привели Ігоровичів у Галичину та Володимир із обіцяною допомогою в захопленні влади. Настав час княгині Анні з дітьми та когортою вірних волинських бояр вирушати у вигнання.

Обладунки й мечі лицарів ніби насичувалися магічною силою місяця – таким бачилось їхнє сяйво молодій

НА КОНКУРС ІВАНА ТА МАРУСИ ГНИП

княгині. Мимоволі замилювалась вона могутніми мужами: закуті в панцири з бронзових і залізних пластин, розташованих у шаховому порядку, щедро оздоблених золотом, у шкіряних штанях, також із залізними наколінниками, в шоломах, окутих сріблом і прикрашених коштовним камінням, – вони здавалися казковими богатирями. Крицею окуті навіть їхні дужі й витривалі бойові коні – голови захищені металевими налобниками, над очима – бронзові пластинки, на яких викарбовано очі. На круп кожному коневі напнуто розкішну кольчужну попону, що захищала спину до нирок. Величаві тварини були мов злиті водно зі шляхетними вершниками, мовби становлячи з кожним із них єдину істоту, щомиті готову до бою.

Ніч була справді чаклунська: дерева щось нашіптували так виразно, ніби промовляли слова, кущі заклично манили гілками, неначе домагаючись, аби почули і їх, здаля долинали тривожні заклики нічних птахів, вітер, налітаючи несильними поривами, час від часу, здавалося, шепотів лиховісне закляття.

Молода княгиня раз-по-раз озиралася й сторожко дослухалась – марилося їй, що вона одна здатна вгадати таємницю чарівної ночі.

І справді – там, де шлях різко повертав праворуч, перед конем Анни не знати звідки взявся подорожній із гирлигою[1], мов із п'ятери виринув. Схарапуджений гнідий став дибки, ледь не скидаючи вершницю з сідла.

Загін, ладний стоптати кінми зухвальця, як оком змигнути оголив мечі, обступаючи княгиню. Проте Анна владним жестом стримала войовничих супутників. Старий був згорблений, мов трухлявий пеньок, але це, однак, не завадило йому вправно схопити за вуздю княгининого коня й стримати його. Зі шляху він уперто не відступав, свердлячи поглядом молоду вдову, мовби зарані знав, що саме тут проїде вона цієї ночі й зумисне очікував, аби щось повідомити. Анні не забракло рішучості, хоча переляк і змусив її на якусь мить затамувати подих. Тепер княгиня пильно придивлялася до старого в світлі місяця. Він справді нагадував когось, давно вже баченого, попри всю свою подібність до казкового чаклуна, бородатий, у довгій сорочці з бахматими рукавами, з кривими пальцями, що заклакли на вуздечці гнідого.

Першим із коня зістрибнув воєвода Мирослав. Невкwapно наблизився до старого, поклав на плече закуту в металевий нарукавник лівицю, правою і далі стискаючи руків'я меча. Та бородань і тепер не поступився з дороги й коня не відпустив. Озброєні до зубів вояки могли прийняти його за божевільного. Старий же, оточений зусібіч, їхньої присутності ніби й не помічав.

Анна зрозуміла, що коли мовчанка й далі триватиме, гарячий вояк, не дошукуючись причини, з якої старий зупинив княжу кавалькаду, просто змете з дороги цю дивну перешкоду.

– Не чіпай його, Мирославе, – півголосом озвалася вона і звернулася до старого: – Ти волхв на ймення Тит, я згадала тебе.

– Не личить княгині-християнці з язичником розмовляти, – втрутився княгинин духівник, отець Юрій.

Старий ніби й не почув його. Він високо підніс над головою гирлигу й нарешті заговорив:

– Княгине, меч твого небіжчика-чоловіка потрібно заговорити, перш ніж передати старшому синові Данилу. На Романів меч дуже давно накладено закляття непереможності.

– Чому ж тоді князь загинув? – Анна знехтувала пересторогами священика, що ледь почув про закляття, захопившись несамовито хреститися.

– На полі бою зустрілися два заговорені мечі, – спокійно відповів волхв. – Доля вирішила, хто має померти.

На цих словах він пустив вуздечку й так само нечутно злився з п'ятерою, як за хвилину до того з неї вигулькнув.

Отець Юрій перелякано озирався, та все бубонів, хрестячись:

– Не інакше, самі Ігоровичі наслали на нас цього нечистого! Дияволові запродалися, зрадники! Я давно вже помічаю: дивними люди стають, ледь поговорять із ними... І батюшка, якого на перемовини у Володимир присилали, був наче не при собі...

– Святий отче, треба ж було глянути, чи не мав той посланець хвоста під рясою, – озвався жартівник Дем'ян.

Загоном прокотився стриманий сміх. Анна й собі поблажливо посміхнулася, чим ще дужче розлютила священика. Мусила як сумлінна вірянки припинити неподобство, що й зробила новим владним жестом.

– Безбожники, – зітхнув святий отець, – може тому, княгине, тебе й спіткало лихо?

– Не маю іншого захисту, – різко відрубала княгиня. – Хто як не волинські бояри і Романова дружина підтримають вдову? На галицьких розраховувати не випадає. Сьогодні вони з нами, завтра – проти нас...

– Це все Ігоровичі! Неспроста нечистий посеред шляху став! Дякуйте Господові, що маєте при собі людину Божу! – піп загрозливо підняв пальця вгору. – Не прогнівіть Господа милосердного, щоби кара його не впала на ваші грішні голови!

– Нечистого не було, – намагалася заспокоїти його княгиня Анна. – Це волхв Тит. Я його знаю.

– Усі волхви – чаклуни й безбожники! Гріх непробачний – знатися з ними!

– Гріх їхній у тім, що не прийняли православної віри та поклоняються предківським святиням. Однак їх тепер уже так мало зосталось, що навряд чи варто їх боятися. І чаклунства ніякого вони не вчиняють, то все плітки, – відмахнулася Анна.

– Чому ж тоді по лісах ховаються? – не вгавав священик.

– Переслідувачі загнали їх туди. Від лихих людей ліс їм дав прихисток. Люди їх бояться, бо не розуміють, то й вигадують усілякі небилиці. Я знаю напевне – шкоди від них ніякої нема. Ми їм самі більше шкодимо.

– Надто добре серце маєш, княгине, – насварився піп кострубатим пальцем. – Гляди, й собі тим не нашкодь...

Дорога додому завжди легка й весела.

Вгодованих коней запряжено в щедро навантажені криті вози, нещодавно придбані в Судаку. Аж рипуча вісь у кожного вгинається від багатії поклажі. Обабіч валки – найняті за добру платню вершники в обладунках. Їх уже долає нетерплячка: коли ж нарешті курний шлях приведе до брами Володимира? У місті нарешті втамують багатоденну спрагу, нагуляються досхочу... Кому при тім і пику натовчуть, та де ж за гарної п'ятики без такого обходиться?

Перший віз було завантажено сукном, яке завше йшло тільки на княже вбрання, заморською зброєю. З'явилися вже й на Русі вправні зброярі, та звичка до чужинських досі ще жила в лицарстві. Віз караван і слонову кістку,

НА КОНКУРС ІВАНА ТА МАРУСИ ГНИП

замовлену княжими косторізними. На цьому возі й сидів Юхим. Виторг за лисячі, білячі, горностаєві та боброві хутра – в туго натоптаній торбинці, яку ховає кожен торгівець у тому місці, в котре лише сам рукою сягне.

Пилюга осідала на новий каптан, на обличчя й руки, припорошила вже червоні чоботи з візерунчастим тисненням, а найбільше засмучувало купця те, що через неї не так яскраво блищав на сонці перстень із величезним рубіном. Він раз за разом старанно протирав камінь рукавом, пильно вдвляючись у перстень на виставленій далеко перед собою правиці, аби спіймати сонячний промінь. На сонці рубін спалахував багряним полум'ям, що жило, не розбуджене, в його глибині. Всі розмаїті відтінки червоного мінилися в ньому, вигравали загадковими зблисками, зачарований потойбічними силами живий вогонь його жеврів з глибини прихованою таємницею.

Персня Юхим придбав за шалені гроші у візантійського купця. Довго зачудовано дивився на палець чужинця, аж поки той не посміхнувся лукаво й не похвалився – перстень не простий: хто володіє ним, той ні в чому не знає відмови, може отримати що завгодно.

Юхим довго торгувався, поки такі втричі переплатив за те, що збирався дати, адже мав заповітне бажання, здійснення якого хіба ще того варте!

Два роки боярин Мирослав крутив ним, як дідько хвостом. Два роки домагався купець руки Мирославової доньки, не жалів ані срібного посуду, ані краму найдорожчого, ані прикрас із щирого золота. Та боярин затаївся: не рівня боярська дочка тому, хто сидить на торговищі! А про те, що в Юхима грошей, може, більше, ніж у князівського воєводи – не подумав гордовитий боярин? Адже дочка його в Юхимовім домі краще за боярину жила б, та батьківська пиха стала на заваді багатому женихові...

У такі миті прокидалася в купцеві руйнівна злість: він спересердя трошив дубові столи й лави у власному домі, нізащо карав переляканих слуг, переплачував своїм найманцям, аби поєдинки із забав перетворювалися на вбивства. А по тому напивався і плакав, тихо, мов дитина. Виплакавшись, знехотя починав придивлятися і до інших наречених. Усі купчихи в місті ладні були його слід цілувати, так кортіло їм віддати за цього багатія котрусь із пещених дочок. У жодній з тих дівчат, однак, не бачив Юхим своєї дружини.

Знав, що ніяка сила не змусить його забути про Цвіту. Про стан її тоненький, мов стеблинка, про косу золотаву, мов пшеничне перевесло, про очі – васильки посеред стиглого лану.

Уже не тямив, що сильніше в його серці – любов до Цвіти чи ненависть до батька її, котрого попри всю затаєну злобність мусив слухати щоразу з вдаваним терпінням і повагою.

Тепер на пальці в нього не просто коштовний перстень – чарівний рубін, який приносить щастя. Аби ж тільки не виявилось якого обману: візантійці лукаві...

Щойно попереду заманячила зустрічна валка купецьких возів, він покvapливо стиснув руку з перснем. Подумав якусь мить, по тому стягнув перстень із пальця, зав'язав у шовкову хустку.

– Вчасно повертаєшся у Володимир, Юхиме, – старий Зот зупинив свого воза, з натугою стримуючи коней натягнутими віжками. – Уже поголос пішов, буцімто розграбовано в дорозі твій крам, а тебе вбито.

Юхим посміхнувся лукаво – ото зраділи, заздрісники!

Та не дїждуть його смерті. Удача завжди при нім, і тепер уже справді не відступиться.

– Хіба посміє який навїжений напасти на мій караван? – звисока озвався до Зота. – Вояків найнятих маю вдвічі більше, ніж у кого... Довелося трохи забаритись через дощі. Хоча вози й накриті, та сукно-скарлат від вогкості глядіти треба, надто вже дорогий і делікатний крам.

– Авжеж, – закивав зустрічний, – дощі нам таки добряче шкодять...

– Але й справді щось довгенько я не був у Володимирі! Що там у місті чувати нового? – серце в Юхима завмерло: що, як Мирослав устиг за цей час віддати доньку за іншого?

– Є новини... – неквапно почав Зот, – чи добрі, чи лихі сам вирішуй.

Юхим збагнув: старий зволікає навмисно, його нетерплячкою насолоджується. Невже марно він, як міг, силкувався скоротити шлях, наражався на бозна-які небезпеки, обираючи дороги, котрих остерігалися інші купці, ризикував наткнутися на розбійників? Квапився до своєї Цвіти – точніше, до батечка її, котрому збирався запропонувати вже таке віно[2], якого ніхто б не дав! Невже все дурно? Пропаде тепер молодий купець ні за цапову душу...

– А чого це ти так сполотнів, Юхиме? – зареготав Зот, від якого не вдалося приховати раптово блідість.

– Чого мені боятися? Стомлений я дуже, – буркнув той і люто зиркнув на Зота спідлоба.

Давно йому відомо, як поза очі глузують з нього купці через ту Цвіту. Молодий, дужий, багатий такий, що всіх завидки беруть, – а ходить нещасний, похмурий та мовчазний.

– Та ж досі щоки пашіли, – не вгавав Зот, – а тут раптом стали білі, як стіна!

– Коли немає новин, то нема про що й балакати! Во-якам онде не терпиться спочити в місті, – Юхим, уже не приховуючи гніву, намірився був хльоснути коней.

– Та є, є новини! – і далі веселився Зот. – Княгиня Анна з дітьми з Володимира втекли. Княжить нині Святослав Ігорович.

– Оце й усе? – зірвалося з Юхимових вуст, а всередині розлилося блаженство полегкості.

– Ні, як це все? – Зот не втрачав нагоди потішитися тим, як уже дика судома спотворює обличчя Юхима. – З княгинею ж Анною поїхали чимало волинських бояр. І Мирослав! Теперечки вже допетрав, у чім головна новина? Дружина і донька його в місті zostались! Не будь дурний та хапай, поки тепле! За ті гроші, які ти щоразу на церкві жертвуєш, обвінчають хоч і без нареченої! А віно, що, оце, мабуть, зараз і везеш, батькові заплатиш, уже коли повернеться... Якщо повернеться!

– Ото вже не обійшовся б без твоїх порад, – зверхньо гмикнув парубок, у якого шалено застукотіло серце. – Щастя тобі в дорозі, Зоте, – і хльоснув-таки коней.

– Дурень! – гукнув услід йому старий, заливаючись сміхом, але тоді, коли вже не можна було почути. – Хоч засип золотом воєводу по самісінькі брови – спіймаєш облизня! Де це бачено, щоб бояри за купців дочок віддавали?

Юхим гарячково стиснув у кулаці шовкову хустку. Оце так перстень! Оце так візантієць! Не інакше, як сила магїчного рубїна змусила княгиню Анну залишити Володимир і Мирослава забрати з собою.

«Викраду! – подумки вирішив він. – Поплаче, посумує, та й впокориться. Не вона перша, не вона остання. Така жіноча доля в світі».

НА КОНКУРС ІВАНА ТА МАРУСИ ГНИП

Що ближче посувалася валка шляхом до Володимира, то більше зустрічалося люду. Кожен хотів про щось запитати, або ж своє розповісти. Проте Юхим більше не зупинявся. Їхав мовчки, ніби й не помічав нікого, гарячково розмірковуючи над тим, як саме здійснюватиме задумане.

Цвіта жила з мачухою. Мирославова перша дружина померла при пологах. Вдвіць довго не міг обрати нової жінки, та ось чи не рік тому з'явилась у Володимирі Дзенислава Глібівна. До княжого двору її батечка наблизили за військову звитягу. Дівчина була жвава та весела, до подорожей із непосидючим батьком привчена, адже той усе ловив удачу при дворах різних князів, аж поки Роман не дарував-таки йому маєтність і посаду при дворі.

Дзенислава змалечку молилася до Матері Божої про дівоче щастя, та ледь побачила похмурого вдівця Мирослава, мабуть, вгадала в ньому приховану ніжність. Дівчиною вона була хоч молодішою, та поміркованою. Такий чоловік буде надійним і вірним, поважний вік завадить пиячити чи гуляти. При молодій дружині стане мов домашній пес – лагідним та слухняним. І хоча про кохання тут не йшлося, та в щасливе майбутнє своє при такому чоловікові Дзенислава повірила. Достаток, спокій, від усіх навколо глибока пошана боярині – про що може мріяти дівчина при шалапутному батькові, котрий не навжив добра за свій вік? Єдине затьмарювало Дзениславине щастя – донька Мирославова, Цвіта. Як не крути, а при дорослій боярській дочці не почуватиметься й молода бояриня повною господинею в домі. І чував такі, ніби мимовільні скарги Юхим, бо по єдваби ходила молода бояриня до його крамниці.

Щойно він переступив поріг свого дому, як наказав відкоркувати одну з діжок привезеного вина. Пив доти, поки не відчув, як повертаються сили в стомлене виснажливими шляхами тіло, а по тому, заспокоєний, знову заходився милуватися перснем. Серце так і рвалося з грудей, варто було тільки уявити, яке з його найпотраємніших бажань здатен виконати чаклунський камінь. Нарешті гукнув слугу Зосима.

– Ось що, старий, – ліниво махнув перед обличчям у старого рукою, на якій вигравав кривавим блиском тасмичний рубін, – піди зараз у дім боярина Мирослава та попитай у жінки його, чи можна її навідати нині ввечері. Привіз чимало такого, що могло б їй знадобитися... В інших крамницях не купить.

Слуга вклонився і вийшов. А Юхим відкинувся на лаву, міркуючи: погодиться чи ні молода бояриня за відсутності чоловіка прийняти в домі купця? Не побоїться поговору людського? Якщо прикличе нині ввечері – справді чаклунський перстень продав йому візантієць...

Ой не простий виявився той візантієць!

Вибудовувати божевільні плани він влаштувався на лежанці, застеленій заморським накривалом, замислено накручуючи на палець довгого вуса. Випив уже не один келих вина, мрії так і кружляли навколо. Уявляв у своєму домі легку, тендітну Цвіту. Яке в неї волосся м'яке, а шкіра гладенька та ніжна... Яке пружне її неслухняне молоде тіло!

До кімнати неголосно постукали. Юхим тривожно звівся на лікті. У дверях з'явився Зот.

– Що ж відповіла бояриня Дзенислава?

– Бояриня Дзенислава чекає на тебе, господарю, – промовив стомлений старий слуга.

Юхим зіскочив з лежанки незграбно, як тільки й здатен п'яниця, що з полудня вино хлебтав.

– І як лишень ти наважилася прийняти мене так пізно,

Дзениславо Глібівно? – в'їдливо заговорив він, ледь служниця боярині впустила його в напівтемний покій. У домі вже майже всі вляглися, тільки в боярській опочивальні ледь мріла свічка – Дзенислава теж готувалася до сну, але спокуса була завелика: чоловіка нема, та ключі від його скарбниці – в руках боярині.

– Це ти, Юхиме, наважився нарешті, а я завжди рада тобі підсобити. Знаю, чого хочеш. Ти дочекався свого часу, як і я, – нема Мирослава, Бог дасть, і довго ще не буде... Говори, з чим прийшов!

– Не прогнівайся, боярине, скажу тобі щирю правду, – Юхим приклав руку до грудей. Не віддасть воєвода доньку добром – викраду! Не житиму без неї, хоч убий! Треба лишень знайти попа, що погодився б обвінчати без згоди нареченої. Я добре заплачу. Зайвий галас нам ні до чого. Твоє слово, боярине! Я багато чого привіз – усе для тебе. Візьмеш віно замість батька. Приходь завтра до крамниці, що хочеш вибирай!

У погляді боярині промайнуло щось ледь вловиме, та хмільний Юхим не зміг розгледіти підступного блиску її очей при хисткому вогнику свічки. Вся його метушня, спроби додати собі поважного вигляду зараз видавалися такими кумедними, що Дзенислава насилу стримувалася.

– Справу залагодимо наступної ночі, – впевнено промовила бояриня.

– Так швидко? – аж розгубився Юхим, відчуваючи легке запаморочення.

Чаклунський камінь діяв!

Уже завтра вночі Цвіта опиниться в його обіймах! Від самої лише думки про це стіни закрутилися в нього перед очима. Стеля то опускалася, то химерно підіймалась. Лежанка, скриня, висока різьблена лава, полиці – все кружляло навколо нещасного закоханого. Навіть усмінене обличчя боярині Дзенислави з її відьомською посмішкою поволі почало обертатися, роздвоюючись.

– А ти, я бачу, вже добряче хильнув, – Дзенислава спершу щиро реготала, аж раптом сердито звела брови до купи. – Та чи не зоп'яну мені тут набалакав сім мішків гречаної вовни, та й ті неповні? Чи ж не збираєшся на ранок від усього відхреститись, мовляв, і я не я? А мені потім перед Мирославом відповідати? Хто ж його знає, коли він повернеться! Може, за місяць, а може, й завтра, – бояриня посуворішала. – Нема часу на сумніви, раз уже почали! Наступної ночі – таке моє останнє слово! А якщо відразу дівку візьмеш, без церемоній, від вінця не відхреститись. Ледь позбудеться цноти, всі її «ні» на «так» перекинуться.

Збуджений вином купець ледь устигав судомно ковтати, хапаючи повітря, мов риба на піску.

– Гаразд, – нарешті вичавив із себе.

– Завтра вночі з двома-трьома вірними людьми приїдеш до нашого двору, – розпоряджалася Дзенислава, ніби все було придумано не Юхимом, а нею самою. – За вечерю я Цвіту міцним снодійним відваром обпою, не пручатиметься. А як прокинеться вранці в твоїх обіймах – запізно буде плакати. Від вінця не втече.

– А як же холопи Мирославові? Хіба не боронитимуть боярську доньку?

Бояриня тільки розсміялася. Мирославові вояки за все з ним їздять, а двірню давно хитрою бояринею приручено. Хто посміє кусати руку, яка щедро платить?

– Усе буде добре, – втішала Дзенислава наляканого жениха. – Цвіта колись ще дякуватиме за ласку. Такого нареченого їй мачуха знайшла! – та враз її гарне личко знову спохмурніло. – Однак є ще одна завада – Настя,

НА КОНКУРС ІВАНА ТА МАРУСИ ГНИП

нянька Цвітина. Ані на крок, гадина, від своєї лялечки не відходить. Боїться, щоб я, не доведи Боже, не скривдила. Але мені й ця не перешкодить. Щойно Цвіта засне, Настю слуги в погребі замкнуть.

Юхим стомлено впустив голову на руки, спостерігаючи сонними очима за тим, як молода бояриня куштує ним піднесене заморське вино. Срібний кубок у тоненьких пальчиках, унизаних золотими перснями за коштовним камінням. Хіба лишень для князівських обраниць такі дорогі прикраси! Красуня замріяно мружилася, дивлячись повз посоловілого Юхима на тремтливі вогники свічок. В її очах танцювали такі самі звивисті вогники, й це було страшно – ніби він втупився раптом у скляний погляд вовчиці. Парубок сахнувся і злякано перехрестився.

– Отямся, дурню! – вигукнула розгнівана Дзенислава. – Поки ти наважись – гляди, й інший наречений для Цвіти знайдеться! Вони ж мені з тією нянькою, що в господарські справи носа пхає, все нутро проїли! Ще й Мирослав, дурень, усе поради у них питає, ніби й не має власної господині!

– Наваживсь я, любя боярине, давно наважився, – вдарив себе в груди Юхим, силкуючись приховати шалену задишку. – Чого мені, справді, боятися? Не вб'є ж Мирослав свого зятя? А ти сама, Дзениславо Глібівно, не боїшся? Він-бо втямить: раз ніхто з двірських за Цвіту не заступився – робилося все з твого відома.

– Не боюся, – грайливо засміялась Дзенислава, – він у мене осьдечки! – й стиснула тонкі пальчики в кулак. – Спершу, звісно, погарячує трохи, та я знаю, як його вгамувати. А коли, не дай Бог, здумає мене карати... Старого чоловіка молодій жоні не шкода, чи не так? Молода вдова, та при добрім статку, хіба ще такого знайде?

Юхим відчув мороз поза шкірою. Молода бояриня, не набагато старша за пасербицю, але ж яка вчена, мовби довгий вік прожила! А яка ж вона казково вродлива – ніби тільки тепер помітив. Моторошна краса: бліде личко навіть від келиха вина не зарожевіло, повні уста сміялися, та не весело, а лиховісно якомсь, очі світилися по-звірячому, жорстким металевим полиском, а напружена постать нагадувала гнучке тіло хижака, готового до кривавого полювання.

– Навіщо ти, Дзениславо Глібівно, мені про таке говориш? А що, як схочу задобрити майбутнього тестя, Мирославові донесу твої слова? – спробував він натужно пожартувати.

– А я від усього відмовлюся. Не говорила – і край! І ніколи тебе не приймала, то все тобі після барила вина намарилося. Ще й кару понесеш за наклеп! – реготала бояриня. Та раптом нагнулася над столом, наблизилася страшні очі до Юхимових і просичала: – Не дратуй мене, чуєш? Трапитися може всяке. От приїдеш завтра вночі зі своїми людьми, а там утричі чисельніший загін! Що тоді, га?

Його пройняв холодний дроз – уперше так тремтів перед жінкою. Та хіба ж це жінка? Сама чортиця вибралася з пекла до нього на гостину.

– Жартую я, жартую, Дзениславо Глібівно, – чуприна в нещасного вже геть змочкла від поту.

– Не до жартів нині! Проте не хвилюйся. Зробимо, як домовились. А тепер іди геть, та покрадьки, гляди, щоб нічиє цікаве око не підгледіло, як від боярині вночі чужий чоловік виходить!

[1] Гирлига – загнутий на кінці ціпок, палиця.

[2] Віно (істор.) – викуп за наречену.

«ПОЕТИЧНИМ РЯДКОМ»

НЕ ПРОДАВАЙСЬ,
ЗЕМЛЯЧЕ, ТИ ЗА
ГРІШ!

*Я слухала, як говорила Мати
На похоронах Сина... На Майдані
Поліг він, за гріхи - мушу сказати,
За гріхи тих, котрі голосували
За ворога, за «зека у законі»,
Що називав себе «із регіонів»!*

*Поліг мій Син за Вільну Україну
Щоб жили ви і я. Моя дитина
Життя своє покпала на Скрижалі
Святої Правди. І не єдиний
Мій Син, а сотня, знаю, не одна
Таких як він, Героїв, полягла.*

*За те, щоб краще жив і ти, і твої діти.
Щоб не прийшлося їм знову горіти
Так, як йому тепер, за Волю, на Майдані.
Нехай не смерть, а правда в очі гляне
Твої, щоб пильно подивився у вічі їй ти.
Земляче, призадумайсь, схаменись!*

*Знай, гріх ти носиш на душі своїй,
Піди хоч в церкву, за убієнних помолись.
Сьогодні - ти живий. Мій син поліг.
Той гріш кровавий, що заплачено
На виборах тобі, за голос твій. Несмії!
Подумай, збуди совість перше,
Ніж її зібрався ти комусь продати...*

*Вирішуй сам, як йдеш голосувати,
Чи варто гріш за душу свою брати?..
Колись можуть померти діти і твої
За ті гріхи, що робиш необачно,
Твоїм майбутнім буде все розплачено.
Мій син за гріх твій в домовину ліг!*

*Подумай перед тим, як вибирати,
Кому ти голос маєш віддавати,
Щоб не померли і твої колись
Одумайсь, і на помилках навчись.
Чи знаєш, що твоя сказала б мати:
- За гріш не вчила тебе совість продавати?!*

*Не продавайся за ніякий гріш,
А то у самім пеклі ти, горітимеш!*

Оксана Маковець (Вірджинія, США)

«ПОЕТИЧНА ВІТАЛЬНЯ»

Азам Рахім (Абдуразаков)

Узбецький поет, педагог. Народився 14 березня 1971 року в місті Ош у Киргизстані. Навчався в Ферганському державному університеті на факультеті узбецької філології. З 1991 року працює вчителем узбецької мови й літератури. Вірші Азама Рахіма друкувалися в газетах і журналах Киргизстану, Узбекистану й Таджикистану. Він – автор книг «Квіти терпіння» (1995 р.), «Кавараван безтурботності» (1999 р.), «Вершник почуттів» (2005 р.). Член Спілки національних письменників Киргизстану. Відмінник освіти Республіки Киргизстан. Голова об'єднання молодих письменників «Ілхом». Учасник десятого фестивалю тюркомовних поетів світу в 2013 році. Українською мовою вірші Азама Рахіма перекладено вперше.

* * *

Коли душа бажає вірша,
Не владарює час над тілом.
І смерть підкрастися безсила –
Мій дух за Джомолунгму більший!

Які кордони для поета?
Та добре там, де Батьківщина.
Сивобородим в юність лину,
А не рибалити до Лети*.

* *Лета* – від грецького *lethe* (забуття). У давньогрецькій міфології – річка, яка протікає в підземному царстві. Душі мертвих, покуштувавши воду з Лети, забували про своє земне життя.

НАСТРІЙ

Скроні мої ще не бачили снігу,
Линуть думки вже зі швидкістю світла, –
Лихо минуло, і серце розквітло;
Віршем прийдешнім знову оклигав.

Досі ще ніч? Та ж вона гребінцем
Місяцю ніжно розчісує ріжки.
Тихо мандрую між зорями пішки,
Доки в світанку скупаю лице.

Втішені місяцем, тануть зірки, –
Як їм кохалося? Може, розкажуть...
Раптом знайшовся віршик-пропажа –
Птахом-надією пурхнув з руки.

Дякую, друже, ти вчасно поспів,
Рими – цілющий бальзам для поета!
Це – мов за хвіст упіймати комету,
І оновитися світлом віршів.

АННІ АХМАТОВІЙ

Замовлені весни – примарні,
Побачення – вічні, мов круки;
У лебедів – вірне кохання,
У нас – лиш коралі розлуки.

Здимів фаетон, тільки лезо...
Бузком відцвітаємо, тлінні.

І знов обіймає березу
Заплаканий янгол терпіння.

І душі скоцюбились, голі,
Розвіялись попелом рими.
Мчимо круговертями долі
І станемо зовсім чужими.

Лишити б цю осінь на ґанку,
Щоб світ – догори, щиро, дригом...
Розпусить косу полонянка,
Незайманим зваблена снігом.

ПАДОЛИСТ

Осінь листя тулиться до ніг.
І що тобі усі його страждання?
Спокійно топчеш у годину ранню,
Мов цілий світ під каблучки приліг.

Один, останній, в косах заблукав,
Тремтить від жару молодого тіла;
Змахнеш його, непроханого, вміло,
Вся – в чарах мрій і еверестах справ.

Зіжмакаєш листок в долоньці вмиль –
Розділиться на тисячі частинок...
А дерево від того не загине –
Йому ще з хворим серцем жить і жить!

* * *

У цих горах олені не сплять,
Не шукай – марнуєш час даремно.
Думаєш, обманюю нечемно?
Можеш у вітриська запитать.

Стали гори ті для них тісні,
Несмачною молода травичка...
Тож обрали інший світ і звички,
Та сюди приходять уві сні.

Ніби все гаразд в чужих краях –
Що їм наші болі і мармизи?
Тільки гори вже ростуть... донизу,
Важчають і тиснуть, наче прах.

З узбецької мови переклав Сергій Дзюба

(Казка одного літа)

ОЛЕКСАНДРА КАЛИНОВСЬКА

Люди жили тут у сиву давнину, проте час невблаганно стирив із землі їхні міста: трави розтріскували каміння будівель, а вітер перетворював уламки на пил. Зараз лише де-не-де залишалися рештки стін – невисокі, ховрах перескочить. Проте діти степу вже й гадки не мали, навіщо пласкі камінці поклали один на інший, і що їх тримає. Впродовж сторіч вони не бачили людських слідів.

Але люди повернулися. Якби діти степу зберегли пам'ять про їх попередників, вони б зауважили, що гостроверхі шоломи на їх головах змінилися різнобарвними бейсболками, а замість коней у них з'явилися самохідні металеві штуки, але пам'ять у дітей степу була коротша, аніж людська.

А людей тут дедалі більшало. Поволі, несміливо, майже непомітно, один-двоє на рік, а потім ще і ще, аж поки над колись заповідною землею з весни до осені не почали розноситися їхні голоси. Люди полюбили цей край. Ще б пак! Трава тут була до поясу, велике озеро із прісною водою вигравало сріблом в сонячних променях, а зовсім поряд свіжістю дихало море. Хвилі, що облизували берег, здавалися видутими з зеленого непрозорого скла, та варто було лишень зайти у воду, щоб переконатися: на дні видно найменший камінчик і найдрібнішу черепашку.

Люди були різними. Товстими й тонкими, гуліверами та ліліпутами. Вони приїздили на дорогих машинах і роздובаних колимагах, що випльовували смердючий дим. Вони кричали та співали пісень, смажили м'ясо та збирали черепашки. Величезні – таких не було більше ніде на узбережжі. Тільки одна річ об'єднувала цих людей: в степу вони були гостями, а її справжніх господарів вперто не помічали.

Однак це зовсім не означало, що діти степу пішли в небуття, коли на їх землю прийшли галасливі та настирливі люди.

Якби хтось із людей переси-

Якщо не знаєш – не побачиш.

Якщо знаєш – багато чого можна угледіти в степу...

лив свої гордощі, став навколішки та ретельно пошукав попід кущиками та серед трав'яних волотків, він би відкрив для себе другий, утаємничений, звіриний світ. Справжню державу! Серед високої трави влаштували житла ховрахи та тушканчики, звичайні миші та полівки, їжаки та величезні зелені жаби, й жайворонки з ніжними голосами. Були в них і села, і навіть цілі міста.

Життя в дітей степу, як, зрештою, і в людей, не було суцільним медом та цукром. Щоб забезпечити себе їжею, їм доводилося чимало побігати. Та не лише діти степу хотіли їсти. Голодні були й підколотні виповзні – страшні чорні гадюки, й улюбленці неба – яструби-скопи. І ті, й інші залюбки їли мишей та ховрахів, тому пошуки їжі ставали для степових мешканців небезпечною та нелегкою справою.

Одне зі звіриних селищ влаштували просто посеред старовинного людського міста, того самого, від якого лишилися тільки невисокі рештки стін. Жили там упереміш ховрахи, миші, полівки, а заправляло усім їжачине сімейство й особисто його голова, пан Будяк, названий так через гострі голки й в'їдливий характер.

Пана Будяка любили, прислухалися до його порад та інколи глузували з його поганої звички бурчати. Найчастіше цим займалися подружки Білозубка та Сіровушка, молоді бешкетниці.

Білозубка – більша, із бурою, дещо жорсткуватою шубкою та сяючою посмішкою; вона почала посміхатися, ледь встигнувши з'явитися на світ, і батьки не вагалися, обираючи ім'я для неї. А Сіровушку назвали саме так через її м'якеньку, рівного попелястого кольору шерсть та занадто великі вуха. Білозубка була полівкою, а Сіровушка – зви-

чайною мишкою, проте любили вони одна одну як рідні сестри. В біді, у праці чи під час відпочинку – всюди разом. Були в них ще й менші братики та сестрички, та для них подружки видавалися кимось на зразок другої мами.

Усе це могли б розгледіти та почути люди, та вони не звертали увагу на те, що коїться у них під ногами. Але степові мешканці уважно стежили за ними з того часу, як зрозуміли, що позбутися галасливих сусідів не вдасться. Звірі мало що розуміли, оскільки декотрі бачили людей давно і краєчком ока, а решта взагалі не зустрічалася з ними до сього року. Намагаючись розгадати численні загадки, діти степу підбиралися якомога ближче до людського табору, а потім ділилися спостереженнями.

Зараз під кущиком кермеку зібралися пан Будяк, Білозубка та Сіровушка, а ще жайвір Зоря. У решти знайшлися невідкладні справи.

– Я сидів у них під столом, – оповідав пан Будяк. – Те, на чому вони сидять, зветься стільцем, а те, на що ставлять їжу, – столом. Я зачепив колючками чийсь ногу...

– Що? – не зрозуміла Сіровушка.

– Ну, задню лапу. Її власник спочатку заверещав, а потім, як побачили мене, то всі дуже зраділи, приголубили й навіть пригостили. Молоком, на смак це здалося молоком, тільки я не знаю, чиє воно.

– То ти вважаєш, що вони не вороги нам? – спитав Зоря. Власне, він і прилетів, щоб дізнатися це.

– Нічого я не вважаю, – пробурчав їжак. – Мій татунь завжди казав: «Синку, тримайся подалі від людей, особливо якщо вони їздять на смердючому тарантасі...»

– Як на мене, ті, хто сьогодні

приїхав, зовсім не смердючі, – запечерчила Сіровушка.

– Та у вас носи позакладало, чи що? Усі вони тхнуть, хто більше, хто менше. Незвичний цей запах, і здається загрозливим. Та нащо сперечатися? Ви раніше ніколи не бачили людей, і я не бачив. І поки ми не дізнаємося більше, безглуздо вважати їх друзями чи ворогами, еге ж? – пан Будяк повернувся до жайвора. – Отож і передай усім своїм, Зорю, щоб були обережними, поки ми не зрозуміємо, що за звірі ці люди.

Люди приїжджали та від'їжджали. Купалися в морі, співали пісень, запалювали чудернацькі жовтогарячі квіти, від яких йшло тепло, а після земля чорніла і тхнула гаром. Степові мешканці швидко з'ясували, що ті квіти називаються «вогнищами». Люди майже завжди селилися на одному і тому ж самому місці – й до моря недалеко йти, й до озера, й скеля від вітру прикриває. Певне, декотрі речі ставали непотрібними їм, бо вони лишали їх на березі. Швидко попід скелею на протилежному від табору кінці пляжу виросла величезна купа усякої всячини – люди звали її «смітником».

Степові мешканці часто знаходили там для себе якісь ласощі. Лише пан Будяк невдоволено бурчав:

– Ну й тхне ця куча...

– Та вам, пане Будяку, усе тхне! – ущипала його Сіровушка, а мовчазна Білозубка завзято кивала, погоджуючись із подругою.

Але дуже швидко подружкам довелося погодитися з тим, що не все, що люди залишають на березі, йде на користь степовим мешканцям.

Лихо спіткало дядька Хрума, порядного й заможного ховраха. Того разу люди накидали до смітника багацько пляшок. У декотрих на дні плескалась якась рідина. Пахла вона дуже приємно, і Хрум скуштував декілька крапель. Потім ще. Врешті-решт він випив усе, що зміг з тих пляшок добути.

Коли на березі з'явилися Білозубка та Сіровушка, дядько Хрум волав пісні не гірше, аніж люди по вечорах. Лапки його запліталися, його хитало то в один бік, то в інший, а світ перед його очима, певне, розпливався, бо він ніяк не міг обрати правильний напрям. Подружки спочатку гиготіли, та їм стало зовсім не до сміху, коли дядько Хрум впав на землю, мовби мертвий. І холодна вода його не розбудила, і щипки, і стусани.

Мало того, від самого запаху в подружок почало паморочитись у голові.

Дорослі ледь-ледь дотягли Хрума до селища. Прокинувся він через півтори доби, в нього страшенно боліла голова, різало очі, а ще йому увесь час хотілося пити.

Тільки за тиждень дядько Хрум одужав. Пан Будяк з усіх сил слав прокльони тим, хто підсовує порядним звірям таку отруту. Решта степових мешканців не відмовилася від того, щоб шукати щось на смітнику, але пляшки із приємно пахучою рідиною вони оминали десятою дорогою.

Та пляшки – це були квіточки. Дядько Хрум хоча б живий залишився. Через декілька днів Зоря щодуху примчався до селища Білозубки та Сіровушки й приніс страшну новину, яку взяв від Вітерця, чайки. Біля берега уся вода вкрилася райдужною масною плівкою, а риба, що ночувала там, зараз плаває догори черевцем. Куштувати її не можна: декільком чайкам, що наважилися, зараз дуже погано. Та риба, яка ще жива, стрімко пливе деінде, аби залишитися в живих.

– Що вони куштуватимуть, не уявляю, – скінчив оповідь Зоря.

Чайки знайшли, чим харчуватися. Вони порпалися в смітнику, витіснивши звідти степових мешканців. Ті не сперечалися, бо вони могли прогудувати себе й в степу. Люди також не ганяли галасливих сусідів.

Більш того, саме люди впоралися із зловісною райдужною плівкою. Заразом забрали із собою й усю кучу-смітник, але на її місці швидко виросла нова.

Білозубка та Сіровушка увесь вільний час проводили на березі моря. Їжу зі смітника вони не чіпали – їх цікавили чайки. До того мишки майже не спілкувалися із ними. Усе, що подружки знали про дітей моря, розповів їм Зоря. Тепер на їх питання охоче відповідав Вітерець. Швидко й чайка став щирим товаришем мишок.

І саме завдяки цим мишкам Вітерець залишився живий.

Одного разу, намагаючись дістати ласий шматочок, він просунув голову в якесь біле кільце. Просунути – просунув, а от звільнитися від нього вже не зміг, тільки гірше робив. Кільце дедалі сильніше стискало шию нещасного, він аж хрипів від задухи. І нарешті впав просто на велетенській купі сміття, вже не в змозі стояти на ногах.

Білозубка та Сіровушка прибігли з іншого кінця пляжу одразу, як побачили спроби Вітерця здерти з шиї страшне кільце. Піднімаючись вгору великими стрибками, Білозубка невдало приземлилася та порізала лапку об якийсь металевий диск із гострими краями. Та вона не зважила на це, бо у Вітерця вже очі закотилися. Удвох мишки заходилися гризти кільце – на щастя, їхні зуби виявилися міцнішими, і менш ніж за хвилину їхній товариш був врятований.

Звільнившись від кільця, Вітерець деякий час лежав непорушно – тільки бриз ворухив прим'яте на шиї пір'я. Аж ось чайка прийшов до тям, закашляв.

– Дякую. Дякую вам, – пробелькотів він, ледь зрозумівши, що тут відбувалося. А далі побачив, як Сіровушка залізує поріз на носі у подруги. – Йдіть краще до моря, – порадив Вітерець. – Воно приспить біль і загоїть рану.

Сіровушка відвела подругу до моря. Білозубці спочатку видалася, що в її лапу знову впирається металевий диск, але біль поволи минав. Вітерець виявився правим: солоня вода всмоктала його без останку...

Пан Будяк, дізнавшись про Вітерцеву пригоду, зовсім заборонив мешканцям зі свого селища спускатися на берег. Та Білозубка й Сіровушка декілька разів порушували заборону. Певне, за це літо з усіх степових мешканців вони найкраще вивчили людське життя, взнали найбільше людських слів.

Але навіть учені подружки не змогли передбачити, яке лихо станеться наприкінці літа.

Був страшенно спекотний день. Сонце ніби прикипіло до білявого неба. Проти сонця усе вигравало сріблом. Море, озеро, навіть трав'яні волотки. Ніби маленька зірочка, зблиснула біла скалка, що впала на землю поряд із селищем пана Будяка – учора ввечері тут один чоловік хотів поповнити колекцію пляшок на смітнику, та половину розбив дорогою.

Сонце перемістилося – і під його променями скалка засяяла ще дужче. Аж потім під ній закурився димок, затліла трава. Відкинь хтось скалку в тінь – і лиха вдалося би минути. Але вона впала на краю селища, і ніхто не помітив небезпеки, не відчув запаху диму – вітер відніс його вбік.

Незабаром західний край селища запалав. Над степом потягнувся жирний густий дим.

Закінчення на 30 стор.

Два світи

(Казка одного літа)

ОЛЕКСАНДРА КАЛИНОВСЬКА

Початок на 28 стор.

З численних норок на землю почали вискакувати миші, полівки та ховрахи, здійнялася паніка.

Частина рвонула до озера, і дуже швидко стіна вогню затулила втікачів. Чи зможуть вони добігти – буде відомо лише тоді, коли вогонь прогорить. Більша частина зорієнтувалася правильніше – вони чимдуж помчали до морського берега й обсыпали його горохом. Серед них була й Білозубка із своєю сім'єю.

Та були й ті, хто не встиг. Серед них опинилася й родина Сіровушки. Білозубка на бігу рвонулася до подруги, але мати дала їй такого стусана, що мимо волі у полівки вилетіло з голови усе, окрім менших братиків та сестер.

Вогонь палав усю ніч – жовтогаряча стіна, що сягала до неба. Навіть на узбережжі відчувався жар, який ішов від неї. Щастя людей, що сьогодні ніхто не зостався на пляжі – вони поїхали рано вранці. Горє степовим мешканцям, бо горіли їхні житла. Палав тонконіг і ніжно-бузковий кермек, вщент вигоріла уся степова краса. І хто знає, що стане із тими, хто намагався сховатися в своїх норах серед різнотрав'я. Чи вистачить глибини? Чи не задихнуться вони?

Зоря заспокоював Білозубку, але вона не вірила його впевненості у тому, що все скінчиться добре. Адже горів не просто степ. Мишці видавалося, що це людський світ хоче пожерти звіриний.

На світанку пан Будяк оголосив, що добровольці можуть піти до нір і спробувати допомогти тим, хто залишився живим у цьому пеклі, бо там уже вигоріло усе, що тільки можна. Не питаючи маму, Білозубка побігла однією з перших. На бігу вона ледь впізнавала рідне селище. Гаряча земля пекла Білозубці лапки, та вона не повернула назад. Кульгаючи, мишка поспішала до знайомої ще з дитинства нірки, де жила її люба, її найкраща подружка та численна Сіровушкина родина.

І вона знайшла їх живими! Спраглими, попеченими, очманілими від диму та втоми, але живими! Кашляючи, друзі вибиралися до сонця. Лише деякі могли йти самостійно, решту виводили з нори добровольці, та

Білозубка приділяла цьому напрочуд мало уваги. Живі – це головне!

Подругу Білозубка впізнала тільки по голосу. Сіровушка, як її мати та батько, слідувала за меншими братиками та сестричками, сиділа біля входу, тому їй дісталось більше за інших. М'якеньке хутро, предмет гордоців та особливого догляду Сіровушки, присмалилось на спині та вухах, втратило свій ніжно-сірий колір і пахло копченим.

Білозубка потягла подружку до берегу моря. Прохолодна зеленкувата вода мала потроху заколисати біль, загоїти ранки. Дорогою Сіровушка все говорила й говорила. Як вона разом із мамою втішала маленьких, як запевняла їх, що все буде добре, і змушувала сидіти непорушно і чекати. Як у неї з батьками від нестерпного жару потріскували на спині шерстинки. Який зловісний гул ішов від вируючого надворі полум'я.

Біля кручі подружки зупинились перепочити. Подивившись вниз, Сіровушка мало не зомліла з жаху: на березі знову з'явилися люди! Але Білозубка, менш втомлена, за мить розгледіла щось дивне. Люди збирали у великі чорні мішки небезпечні білі кільця; блискучі диски із гострими краями; і скалки, прозорі скалки, такі самі, як ті, що спричинили пожежу!

Чи не люди були винні в усьому зломі, що сталося цього літа? І вони зараз прибирають те, що завдало стільки болю дітям степу та моря? Отож, неправий був старий Будяк, коли назвав усіх людей ворогами роду звіриноного?

– Вони різні, зовсім як ми, – раптово зрозуміла Білозубка. – Бувають люди-яструби, які дбають тільки про свій шлунок. А бувають... такі, як ми, чи Будяк, чи Зоря. – Вона показала лапкою вниз. – Такі, як вони. Що піклуються про інших. Вони знають про нас і все розуміють.

Білозубка легенько, щоб не розбудити заколисаний біль, поплескала подругу по плечу.

– Не бійся їх. Вони не завдадуть нам шкоди.

Сіровушка вагалася кілька секунд. А потім кивнула. І подруги попрямували вниз, до солоної прохолодної води...

«ДИВОСИЛ»

ЮРІЙ АТАМАНЮК (М. ЛЬВІВ)

КВІТКОВЕ ЦАРСТВО ПАРАСКИ ХОМИ

Мене завжди обурювало зневажливе, зверхнє і сліпе відношення до самобутніх художників. Не раз митці без академічної освіти приносили славу своєму народові більше за професійних. Яскравим прикладом є славнозвісні українські художниці Марія Приймаченко і Катерина Білокур, котрі своїм неперевершеним талантом поповнили українську мистецьку скарбницю. До таких належить художниця з села Чернятин Городенківського району Івано-Франківської області Параска Хома, котрій цього року виповнюється 82 роки. Її називають представницею так званого "наївного мистецтва" (народний примітивізм), але важко погоджуватися з тим, що це наївне малярство. З цим не погоджуються навіть професійні художники. В картинах Параски Хоми є чітка композиція, все вивірено, відчувається велика досвідченість. До речі, художниця малює лівою рукою.

В УКРАЇНІ МОЖЕ З'ЯВИТИСЯ ЩЕ ОДИН ВИД ХУДОЖНЬОГО РОЗПИСУ – ЧЕРНЯТИНСЬКИЙ

Параска Хома працює в галузі декоративного розпису. У її картинах переважають квітково-рослинні композиції. Майстриня малює шовкові айстри, півонії, калиновий цвіт... Дивовижних птахів і плоди, цвітіння садів і все, що росте і дужмяніє, колоситься на наших луках, галях, на городах. До речі, Параска Хома не використовує у своїх картинах чорного кольору. Пояснення художниці – просте: "Земля хоч і

чорна, а яке буйноцвіття родить!". У творчому доробку майстрині понад 5 тисяч творів. Крім них багато картин зберігається в музеях Києва, Львова, Канева, Івано-Франківська, Снятина, частина – в збірках Москви, Санкт-Петербурга, в приватних колекціях США, Канади, Польщі, Австралії.

Хист до малювання у художниці з'явився ще в дитинстві і з тих пір безперервно малює, але вперше про неї дізналися у 1968 році. Її син Ярослав навчався у Косівському училищі прикладного мистецтва і якось показав малюнки матері своєму вчителю, професійному художнику Юліанові Савці. Художник відразу поїхав у Чернятин і з великим захопленням розглядав картини. Того ж року, за допомогою директора Львівської національної картинної галереї Бориса Возницького, було організовано першу виставку творів Параски Хоми у Львівській картинній галереї. Будучи у творчому піднесенні, протягом двох місяців художниця створила для цієї виставки двадцять малюнків серій "Квіти", "Жоржини", "Гвоздики", "Соняшники", "Маки", "Чорнобривці", "Садові квіти", "Квіткові пісні", "Врожай", "Павичі в квітах", "Півник". Таким був початок, а далі були виставки в музеї Т. Шевченка у Києві, в Івано-Франківському краєзнавчому музеї, в музеї етнографії та художнього промислу у Львові, в Українському фонді культури у Києві, а також у Москві та Ленінграді.

МАЙСТРИНЯ, КОТРА ДИ- ВИТЬСЯ НА СВІТ ЗАЧАРО- ВАНИМИ ОЧИМА

Параска Петрівна з маленької дитини тягнулася до краси. Вона малює

вала камінчиком, олівчиком. Любила вишивати, плести. Насилила бісер і ліпила іграшки з глини. Великою мірою до цього всього спричинилася її мати Ганна: ідучи на поле сапати, брала зі собою доньку. По дорозі дівча навколо розглядалося і милувалося красою рідного краю, особливо розмаїтими барвами квітів. І мати раділа, бо нелегко жилося в ті часи. А ще мати художниці була закохана в українські народні строї, у вишиванки. Скрізь, куди йшла, співала коломийки, журливі латканки, трагедійні і сповнені романтизму легенди, оповіді та перекази. Буваючи на вечорницях, спостерігала і запам'ятовувала орнаменти й узори вишивок, гаптування і ткання, прислухалася до пісень. Сусіди навіть заздрили їй, мовляв, добре Процюці (прізвище матері) живеться, коли є настрої до співу. Та й чоловік не раз обурювався, що не завжди є хліб у хаті, а жінка збирає по селу старовину і співає, але зла не тримав, адже був порядний і шанований у селі чоловік. Хата Процюків завжди була гостинною. До її матері приходили молоді навіть із навколишніх сіл, щоб пошити наймодніші вуставки сорочки чи скопіювати узір для вишивки. Серед цієї краси, серед багатьох цікавих людей виростала художниця Параска Хома, гартуючи свій талант до мистецтва.

Будучи шестирічною, пригадає пані Параска, хтось їй подарував кольорового олівця як винагороду за участь в любительській виставі в селі. Це був дорогий для неї подарунок. І вже тоді, хоч і неакуратно, на папері з'явилися соняшники, сонце, веселка, різні куці і квіти. Уламок того олівця, як реліквію, зберігає дотепер.

Продовження на 32-33 стор.

Початок на 31 стор.

Здобувши семирічну освіту, Параска пішла працювати ланковою до колгоспу. І хоч нелегкою була праця на буряковому полі від зорі до зорі, але додому верталася з піснями. До того ж приглядалася до кожної квітки, до цвітіння садів. Згодом вийшла заміж, народила трьох синів і роботи додалося. Але малювати не припиняла. Часто малювала ночами. Та й фарб тоді не було таких, як тепер. І з папером було сутужно. Але попри те квітник Параски Хоми розквітав, а в її хаті співали чарівні пташки.

Спочатку художниця копіювала квіти, але з часом удосконалювала свою творчість і картини стали далекими від натуралістичного копіювання. Квіти лягають на папір з уяви художниці. З природи бере настрої, а решту творить фантазія. Лише у серії “Маки” бачимо майже сто різних полотен. І скрізь польові маки, всі малюнки різні, як і різні квіти в полі. Часто в майстрині з’являються картини з пісень, котрі її надихають. Буває, що на мотиви однієї пісні малює кілька полотен. Її квіти милують зір, створюють гарний настрій, зачаровують. Відчувається особлива свіжість. Картини позитивні – дивишся на них і хочеться жити.

– Вона, колгоспниця з села Чернятина, сягнула тих вершин мистецтва, на яких здобувають такі почесні звання, як заслужений майстер народної творчості республіки, член Спілки художників СРСР – зазначив академік Володимир Качкан.

Краса, яку бачимо на картинах художниці, насправді є на її подвір’ї і вулиці Зеленої, де вона мешкає.

Вздвож вулиці буяє бузок, красуються кущі калини, липа, черемша, каштани, плакуча верба. Хата художниці потопає в зелені і цвіту. А яких квітів насіяла господиня у себе на подвір’ї! Годі перерахувати. Її подвір’я – справжнє квіткове царство. Художниця любить усі пори року, бо вважає, що кожна гарна по-своєму.

Більшість картин майстриня групує в серії і цикли, наприклад: “Пісні”, “Не шуми, калинонько”, “Золотиста осінь”, “Жоржини”, “Волошки”, “Маки”, “Червона рута”, “Білий цвіт на калині”. Часто свої роботи присвячує видатним людям. Наприклад серію робіт “Червона рута” присвятила Володимирі Івасюку, а серію “Червоні маки” – сестрам Байко.

Найбільше майстриня любить працювати взимку. Тоді є багато часу і бракує живих, свіжих квітів. Як візьметься за роботу, то не може відірватися, поки не завершить. В процесі роботи з’являються нові ідеї і цей примсний творчий процес – безкінечний.

Має Параска Хома своїх учнів. Протягом багатьох років вела студію юних художників Чернятинської середньої школи. Багато з них стали художниками. А художниця з Івано-Франківська Олена Попова, щоб повернути творчість майстрині трошки в інший бік, переносить їх елементи на тарелі. Її учнем є також син. На стіні в кімнаті художниці висить плакетка “Мамині жоржини”.

– То Славко зробив за моєю замальовкою, викарбував із міді, ще коли у Косові вчився – хвалиться майстриня.

Академік Володимир Качкан з Івано-Франківська у 1983 році видав альбом кольорових репродукцій

малюнків Параски Хоми. До речі, зараз цей альбом є на торгах в інтернеті. Відомий режисер Микола Машенко створив фільм про майстриню. Розповідали про талановиту художницю телестудія на Шаболовці у Москві, кіностудія ім. Довженка в Києві, Львівське телебачення.

РОДИНА ПАРАСКИ ХОМИ ВІДМОВИЛАСЯ ВІД ВИГІДНОГО ПРОДАЖУ КАРТИН

Понад двадцять років тому творчістю Параски Хоми захопилася журналіст Івано-Франківського обласного телеканалу “Галичина” Галина Філіпова. З тих пір вона збирає все, що відзнято, написано і сказано про майстриню. Допомагає родині опікуватися творчістю Параски Петрівни. У відповідь, що спонукало так перейнятися її творчістю, пані Галина відповіла: “Під час навчання в

художній школі в Івано-Франківську в нас був предмет "Історія мистецтв". У розділі "Українське народне мистецтво" розказували про творчість Параски Хоми. Потім я навчалася у Вижницькому училищі прикладного мистецтва, де також розповідали про цю художницю. Пізніше я поступила на заочне відділення Івано-Франківського педагогічного інституту, де на курсі "Декоративне образотворче мистецтво" теж вивчали творчість Параски Хоми. Після того, коли змінила свій фах з учителя на журналіста, одним з моїх перших репортажів був про відкриття виставки творів Параски Хоми. Тоді я вперше побачила художницю. Мене захопила розповідь пані Параски про свою творчість і з тих пір я стала збирати інформацію про неї. І так збираю дотепер. В процесі познайомилася з її родиною – невісткою Стефанією і сином Ярославом. І відтоді ми почали діяти разом. Не дивно, що часто люди сприймають мене за родичку. Перебуваючи в одному із сіл Городенківщини, почула фразу від однієї жінки, котра мене вразила: "Якби не невістка Стефанія, то про Параску вже б давно забули". До речі, саме пані Стефанія добила, що виставка картин художниці була навіть в стінах Верховної Ради України.

Свої полотна майстриня зберігає вдома. Тим часом, стоїть недобудованою через брак грошей, галерея у селі Загвіздя, яку розпочав син Ярослав з дружиною Стефанією.

Картини Параски Хоми висять у кабінетах багатьох високопосадовців області, що свідчить про високе мистецтво художниці, але на цьому пошанівок майстрині закінчується. Влада не дала жодної копійки на ви-

ставку і невідомо, чи виділить кошти на відзначення ювілею майстрині. Рамки для картин оплачували люди. Але найбільше насторожує фраза, яку довелося прочитати в одному інтернет-виданні: "Справжню вартість творів Параски Хоми знають колекціонери і мистецтвознавці, але вони вперто мовчать, що наштовхує на думку про змову між ними". Творчістю художниці зацікавився бізнесмен з Канади і пропонував викупити всі наявні роботи. Його не лякає ні тендітність матеріалу, ні нетривкість техніки, бо він знає справжню вартість творів. На щастя родина не дала на це згоди.

На сьогоднішній день Параска Петрівна належить до двох Національних спілок України – художників і майстрів народної творчості. Вона – Кавалер орденів Княгині Ольги II і III ступенів, лауреат премії ім. Катерини Білокур, лауреат премії Ярослава Лукавецького. Має безліч титулів, зокрема Заслужений майстер народної творчості України, нагороджена Срібною медаллю Академії мистецтв України, Орденом княгині Ольги III-го ступеня.

Впродовж останніх двох років обласна Спілка народних майстрів України, за підтримки Івано-Франківської ОДА, подає кандидатуру Параски Хоми на здобуття Шевченківської премії, але в київському офісі Спілки не вважають майстриню гідною цього високого звання, тому подання навіть не доходить до Шевченківського комітету. Виглядає так, що навіть не ознаямившись з поданими документами, голова Спілки дорікнув майстрині відсутністю виставок і презентаційних альбомів та книг, що не відповідає дійсності. Невістка художниці пані

Стефанія особисто запрошувала голову Спілки Євгена Шевченка на виставку Параски Хоми у музеї імені Івана Гончара у Києві, але він не прийшов.

– Вони чекають, поки я помру, щоб потім мене піднести на п'єдестал, як Катерину Білокур, – зазначила майстриня перед відкриттям її виставки, яке озвучила під час відкриття Галина Філіпова.

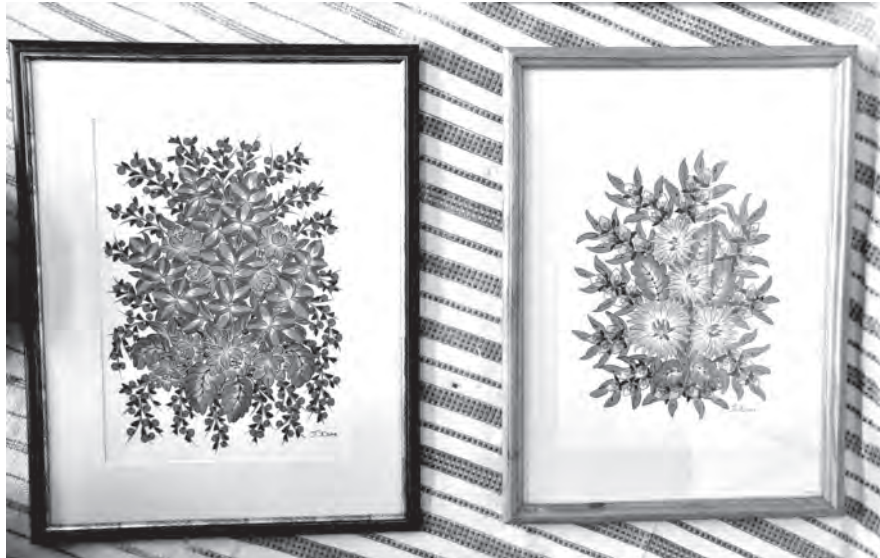
Параска Хома завжди відгукується на благодійні акції області. Як тільки почує по телевізорі чи радіо про якісь потреби, відразу телефонує синові і пропонує на аукціон картину. До речі, пані Параска першою запропонувала свою роботу на благодійний телемарафон, який відбувся у березні на Івано-Франківському обласному телебаченні "Галичина" з метою допомогти збудувати в області дитячий хоспіс.

Незважаючи на поважний вік, пані Параска продовжує малювати свої чарівні квіти, птахи і плоди. Малює безперервно, хоча й пересувається на двох милицях і має проблеми із зором.

Шанувальники творчості Параски Хоми мають намір гідно відзначити 80-річчя ювілярки. Планується зробити виставки її картин щонайменше в трьох музеях України.

– Люди звикли, що творчість Параски Хоми – це тільки картини. Ми хочемо зробити так, щоб це буйноцвіття було всюди – на посуді, на будинках, на машинах. Тоді люди більше дізнаються про художницю Параску Хому. Її малюнки надаються і до вишивки – як гладдю, так і хрестиком. Можна переносити на одяг. Ми всі знаємо петриківський розпис, а розпис Параски Хоми далеко не гірший – зазначила Галина Філіпова.

Фото: Юрій Атаманюк, з архіву Параски Хоми

Золота Пектораль

- сонячне послання скіфів.

21 червня 1971 року сонячному світлу відкрилось скіфське диво – нагрудна Золота Пектораль.

Автор – Париса Охотник

1. Скіфи. Історична довідка.
2. Геродот і «Скіфія».
3. Курган «Товста Могила».
4. Древня символіка.
5. Метал царів, цар металів.
6. Золота Пектораль в дослідженнях Б. Мозолевського.
7. Гомер і Золоте Руно. Золоте Руно – символ древніх знань.
8. Загадкова сакральна символіка Пекторалі. Гіпотези дослідників.
9. Пектораль – втілення мудрості предків, арійський культ Сонця.

ЗМІСТ

Археологічні дослідження вченого-археолога Бориса Миколайовича Мозолевського в глибині кургану Товста Могила біля міста Орджонікідзе Дніпропетровської області явили світу послання з глибинного минулого нашої землі, дивовижне по глибокому змісту, унікальне по високохудожній образності.

Пектораль – велика нагрудна прикраса (30,6 см в діаметрі, вагою 1,5 кг золота).

Датується четвертим століттям до нової ери. Шедевр древніх майстрів: триарусний півмісяць, зображення скіфів з їх зброєю, побутом, широке зображення рослинного світу, звірів і птахів.

ЩО МИ ЗНАЄМО ПРО СКІФІВ?

Міцний «стержень» в формуванні праукраїнців. Найдревніша відома нам держава, створена на українській землі – об'єднання скіфів.

Б. Мозолевський: «Пектораль – розгорнута симфонія життя і світогляду скіфського суспільства».

ГЛАВА 1. СКІФИ. ІСТОРИЧНА ДОВІДКА.

Скіфи – збірна назва багаточисленних іраномовних племен. Родичі скіфів: савромати, масагети, саки, які населяли Північне Причорномор'я у VII – II столітті до нашої ери.

По мові – індоєвропейська основа.

У V столітті до н.е. скіфи жили на території між ріками Танаїс (Дон) і Істр (Дунай). Археологи відносять скіфів до зрубної культури (ознака: звичай здійснювати поховання покійника в зрубі – дерев'яному колодязі).

Скіфське царство проіснувало до кінця II століття до н.е., але поступово його поглинули сармати. Скіфську знать хоронили в курганах, які сягали в висоту 20 метрів. В захороненнях: прикраси, зброя, посуд. Поряд – захоронення коней і слуг.

Основна сила скіфського війська – кіннота.

Захисне військо спорядження:
– шкіряні і бронзові шлему;
– шкіряні і металеві лускаті панцири;

– прямокутні зі округленими краями шкіряні суцільні або плетені щити.

Наступальна зброя:
– лук зі стрілами, який носили в колчані, зліва на поясі. Лук майстрували з дерева і сухожилля тварин, наконечники стріл – в основному з бронзи.

Колчан – на скіфській мові «горти»;

– списи;
– дротики;
– у знатних людей – короткі дво-сторонні мечі – «акінаки»;
– бойові сокири.

Найбільш шановані боги:
– Табіті – богиня домашнього вогнища;

– Папей – батько богів і людей (греки проводили паралель з Зевсом);

– Апі – дружина Папея (Гея);
– Гойтосир (Аполлон)- бог-лучник Сонця, якого зображали на колісниці і якого супроводжував грифон;
– Аргімпаса (Афродита).

Щороку на поминках померлого царя скіфи приносили у жертву 50 вершників і багато коней.

Скіфи залишили пам'ятки так званого «звіриного», тваринного стилю. На зброї, на прикрасах, на кінській зброї – зображення коней, барсів, оленів в стрибку-польоті (летюча поза).

Скіфію в V ст. до н.е. населяли споріднені племена хліборобів і пануючі кочівники.

Скіфи – непереможні воїни. В 514 – 512 роках до н.е. в рідних степах скіфи розгромили полчища персидського царя Дарія Першого.

Така ж доля спіткала і Зопіріона, полководця армії Олександра Македонського (III ст. до н.е.).

Античний історик Фукидид відмітив: «Нема народу, який сам по собі міг би встояти перед скіфами, якби вони були єдині».

У кінці IV століття до н.е. царю Атею вдалось об'єднати племена скіфів. З кінця III століття до н.е. скіфи почали володарювати в причорноморських містах. У степовому Криму на річці Салгир виникло місто Неаполіс, яке стало в II ст. до

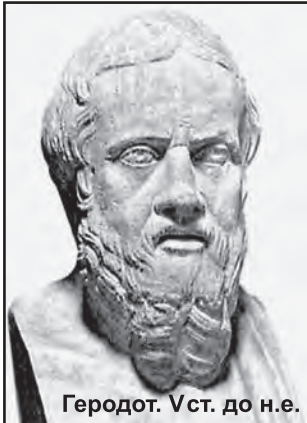

«ЗОЛОТА ПЕКТОРАЛЬ - сонячне послання Скіфів»

н.е. при царі Скилурі столицею скіфів (територія міста Сімферополь).

В кінці 2 ст. до н.е. скіфи намагались завоювати Боспор і Херсонес.

ГЛАВА 2. ГЕРОДОТ І СКІФІЯ.

Геродот. Вст. до н.е.

Про прабатьківщину українців древній історик Геродот (V ст. до н.е., 485 – 425 р.р.) розповів в «Скіфії», одній із дев'яти книг його «Історії».

Геродота називають «Батьком Історії», як автора монументальної письмової праці, яка дійшла до нас з античного часу і є джерелом знань про древню історію багатьох народів.

В його розповідях: епізоди зі сказань і міфів, спогоди очевидців, записи оракулів, власні враження від подорожей по місцях битв.

Майже 2,5 тисячі років тому Геродот спілкувався зі скіфами і дізнався з легенд про їх родовід.

I. РОДОВІД СКІФІВ. ПЕРША ВЕРСІЯ РОДОВОДУ.

Геродот «Скіфія». «...5. Як розповідають скіфи, їхній народ наймолодший з усіх. Це було так. У тій країні, що спершу була безлюдною, вродилася перша людина на ймення Таргітай. Вони кажуть, що його родичами були

Зевс (найголовніший бог) і дочка Борисфена (Борисфен – ріка Дніпро). На мою думку, це неправда, але (скіфи) так говорять. З такого от роду походить Таргітай. Він мав трьох синів: Ліпоксяя, Арпоксяя й наймолодшого Коляксяя.

О тій порі впало з неба на скіфську землю золоте знаряддя: плуг, ярмо, сокира і коряк. Побачив це старший і швидко пішов узяти, але як наблизився, золото почало горіти. Він переляквся, а тоді надійшов середульший – з ним сталося те саме, його відстрашило палаюче золото. Як приступив наймолодший, воно погасло і він заніс його додому. Коли старші брати довідалися про це, відразу ж оддали владу наймолодшому».

«...6. Від Ліпоксяя походить скіфське плем'я авхати, від середульшого Арпоксяя – катіари і траспії, а від наймолодшого царя походять ті, що називають себе паралатами. Всі вони називаються скіфами від імені царя, а скіфами нарекли їх греки».

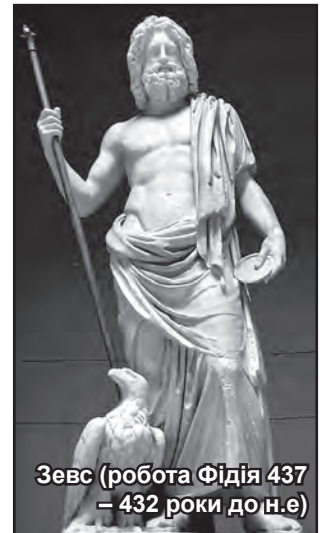
«7...від першого царя Таргітая до походу царя Дарія ... минуло не більше тисячі літ. А те золото царі бережуть найбільше і щорічно приносять йому великі жертви. Скіфи кажуть, що якби хто мав це святе золото в святочний день і заснув би (з ним) під голим небом, не проживе й року і йому дістанеться стільки землі, скільки за день об'їде конем, їхня країна велика. Коляксай поділив її на троє царств і посадив там синів, а те царство, де переховується золото, зробив найбільшим. А землі на північ од скіфів, за їхніми словами, годі окинути зором чи перейти, і то – через пір'я, що літає. Кажуть, що там пір'я більше, ніж землі і повітря, і воно застилає зір».

«...8. Так кажуть про

свою землю і про північну скіфи, а надморські греки кажуть таке...».

ДРУГА ВЕРСІЯ РОДОВОДУ СКІФІВ (ПО ГЕРОДОТУ).

І тут без Зевса, світлого бога всіх богів, не обійшлося. На цих землях побував Геракл – син Зевса і земної жінки Алкмени. Геракл – міфічний образ людини-бога, непереможного героя. Його шанували в Скіфії, на Кавказі, в Іспанії. Він пережив багато пригод і здійснив нема-

Зевс (робота Фідія 437 – 432 роки до н.е)

ло подвигів.

Геродот «... 8 ... Коли Геракл гнав Геріонових волів, забрів у скіфську землю, що була тоді безлюдною. Геріон жив ген за морем, на острові, що його греки називали Ерифія, проти Гедейри, за Стівпами Геракла на Океані. Океан же, як кажуть, починається там, де сходить сонце, й обпливає всю землю, та це неможливо довести. От звідти прибув Геракл до нинішньої Скіфії. Його захопила зима, мороз; він простелив левину шкуру і заснув. А в той час випряжені коні, з божої волі, щезли (доки Геракл спав)».

«9. Геракл прокинувся і шукав їх, аж усю землю обійшов. Врешті забрів до країни, званої Лісистою (гр. - «Гіляйя» - Лісиста. Ліси в той час були в кінці течії Дніпра). Там у печері

він знайшов двоподібну істоту, котра до стегон була дівчиною, а нижче — змією. Він поглянув, здивувався, але запитав, чи вона не бачила його коней, що тут блукали.»

Геродот далі розповів, що дівчина погодилась віддати коней, але поставила умову одружитись з нею. По тому, як Геракл зібрався вернуться, вона запитала його, як вирішити долю їх трьох спільних синів. Геракл відповів: «Як вони зустрінуть мужеські літа, то вчини ось як, це буде добре: котрий із них натягне цей лук та одягне цей пояс, того посели в цій країні, хто ж із них цього мого доручення не спомнить, того прожени з краю...» («9»).

«10. Геракл натягнув один лук (Геракл носив два луки) і передав їй лук і пояс, що мав на спинці зо-

«ЗОЛОТА ПЕКТОРАЛЬ - сонячне послання Скіфів»

лотий корячок (кухлик, чарка, ріжок) і пішов. А вона, як хлопці дійшли вже до мужеського віку, надала їм імена: Агафірс, Гелон, а наймолодшому – Скіф. Вона пам'ятала доручення і виконала його: двох синів Агафірса і Гелона, що не могли виконати завдання, вигнала з краю; зате наймолодший, Скіф, виконав це і зостався в краю. Від цього Скіфа, сина Геракла, походять скіфи, що постійно царюють, а на згадку про ту чарку носять скіфи при поясах коряки й досі. Так розказують надморські греки».

ТРЕТЯ ВЕРСІЯ РОДОВОДУ СКІФІВ.

Геродот «... 11. Та є ще один переказ. Він найбільш поширений, отже вважаю його найбільш правдивим. Кочові скіфи жили в Азії. На них найшли війною массагети (іранське плем'я). Під їх натиском скіфи перейшли до країни кіммерійців.»

Геродот повідомляє, як кіммерійці радились між собою, щоб врятуватись від нашествия. Поділились на два табори, воювали між собою і полягли. «Кіммерійський народ поховав їх коло річки Тіраса; ще й тепер можна бачити ту могилу.» Поховавши їх, вирушив народ з краю, а скіфи прийшли й зайняли порожні землі.»

«...12. Ще й нині є в Скіфії Кіммерійські мурі, Кіммерійський порт, є країна, що має назву Кіммерійської та Кіммерійський Босфор (Керченська протока).»

Геродот почув і нам передав через 2,5 тисячі років легенди про жителів нашого краю.

Поміркуємо, що ми довідалися про родовід праукраїнців:

1. Скіфи — божі внуки (Таргітай і Геракл — сини Зевса). Корінне, автохтонне населення, пов'язане

з Борисфеном Дніпром). Світ людей поєднаний зі світом небожителів (через жерців – до Сонця).

2. Геракл – непереможний воїн. Такими мають бути нащадки.

3. Лише Коляксаї зміг впоратись з золотим знаряддям. Це золоте знаряддя: плуг, ярмо, сокира і коряк — не кожному підвладне. Символіку небесних дарів вчені трактують як поділ скіфського суспільства на касті:

– сокира – воїнам (кшатрія);

– плуг – хліборобам (вайш'ї);

– чаша, коряк – жерцям (брахманам);

– ярмо – щудрам, які залежать від трьох інших станів.

4. У скіфів (Коляксаї) було багато кровних родичів – сусідні племена.

5. Себе скіфи називали «сколоти».

Вочевидь: нащадки Коляксаї («ко» - в українських прізвиськах?). Санскритське «кула» – рід, плем'я, сім'я, родина.

6. Що означає: «7. А те золото царі бережуть найбільше і щорічно приносять йому великі жертви... ? Великі знання чи корисні копалини – поклади золота? Можливо – руди уранові? «... хто мав би це святе золото в святочний день і заснув би (з ним) під голим небом, не проживе й року...» (Геродот. «Скіфія».)

7. Були войовничі кочові племена скіфів, які прийшли зі сходу і «царювали» на цій території.

Геродот «19. На схід од скіфів-землеробів, як перейти ріку Пантікап, живуть уже скіфи-кочівники. Вони ні сіють, ні орють. У всій країні немає дерев, лише в Лісистій. Ці кочівники займають (на схід) землі на чотирнадцять днів дороги, аж до ріки Геррос».

«20. За Герросом ле-

жить так звана царська країна. Тамтешні скіфи найхоробріші й найчисленніші; вони вважають інших скіфів своїми рабами. Вони живуть на південь по Таврію, на схід по рів що його викопали сини сліпих, і по Меотійську затоку (Азовське море), по пристань з назвою Кримни, частина їх живе за рікою Танаїсом... (Дон)».

II. СКІФИ – ЗАХИСНИКИ СВОЄЇ ЗЕМЛІ.

Геродот з повагоюповідав нам: скіфи були непримиренні до завойовників, які зазіхали на землю їх батьків, на дух і душу їх народу.

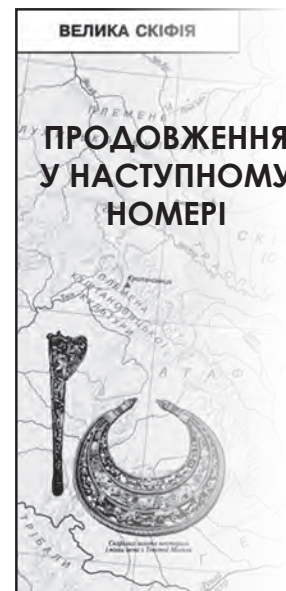
У 514 році до н.е. цар Персії (Ірану) Дарій кинув на Скіфію стотисячне військо. Скіфи і перси – нащадки древніх аріїв, брати по крові і мові – зійшлись в Причорноморських степах в кривавих битвах. Скіфи застосували тактику «випаленої землі»: уникали прямого зіткнення, гнали худобу, палили за собою пасовища. Дарій змушений був залишити Скіфію.

Геродот «Скіфія». «126. Під час довготривалого переслідування війська скіфів цар Дарій послав кіннотника до скіфського царя Іданфірса, щоб він переказав таке: «Дивний чоловіче, чому ти постійно втікаєш, хоч маєш змогу вибрати одне з двох. Якщо думаєш, що можеш протистояти моїй силі, то спинися, покинь блуканину і проведи бій; коли ж гадаєш, що ти слабкий, то кинь тікати, принеси в дар (мені) своєму панові землю і воду і розпочни переговори.»

«127. На те цар скіфів Іданфірс сказав таке: «Мої справи такі, персе. Я ще ніякої людини (досі) не злякався і не втік перед нею давніше, отже, і те-

пер від тебе не втікаю; я нічого іншого не роблю тепер, лише те, що я звик робити в мирний час. А що я не воюю з тобою, то й це тобі поясню. Ми не маємо ні міст, ні обробленої землі, щоби боятися за них і чимскоріше починати з вами бій. Та як уже конче треба його починати, то ми маємо батьківські могили; ось відшукайте їх і спробуйте знищити, і тоді побачите, чи будемо воювати з вами за могили, чи ні. А до того, якщо не будемо мати достатньої причини, не будемо з вами воювати. Це про битву. А своїми панами я визнаю лише Зевса, мого предка, і Гестію, царицю скіфів. Тобі ж замість дару – землі і води – пошлю такий дар, як тобі належить послати; а за те, що ти назвав себе моїм паном, будеш іще відповідати.»

Посол приніс Дарію послання: птицю, мишу, жабу і п'ять стріл. Перський маг-жрець Гобрій так пояснив персам скіфське послання: «130... «Якщо ви, перси, не станете птахами й не полетите в небо, або не станете мишами й не сховаєтеся під землю, або жабами й не скочите в болото, то не повернете назад, а загинете від цих стріл.»

Кращі страви української кухні

РОЛИ ПО-УКРАЇНСЬКИ

ІНГРЕДІЄНТИ:

- лаваш вірменський
- яйця варені - 3 шт
- крабові палички - 100 г
- майонез
- моцарелла - 100 г
- сім'я за смаком
- часник за смаком
- свіжий кріп для прикраси

Крабова епокуса

СПОСІБ ПРИГОТУВАННЯ:

1. Крабові палички мілко порізати.
2. Яйця потерти на крупній тертці.
3. Сир моцареллу потерти на крупній тертці.
4. Змішати інгредієнти, посолити, заправити майонезом.
5. Розкласти лаваш та викласти начинку рівномірно по усій поверхні. Скрутити в тугий рол та порізати на порційні шматочки. Подавати зі свіжим кропом або помідорчиками черрі.

АРОМАТНЕ КУРЯЧЕ ФІЛЕ

ПІД ВЕРШКОВОЮ ПОДУШКОЮ З ЧЕРРІ

СПОСІБ ПРИГОТУВАННЯ:

1. Куряче філе ріжемо на шматочки. Змішуємо з сіллю, перцем та травами.
2. Вершки збиваємо з яйцями. Солимо, перчимо, додаємо базилік.
3. Черрі ріжемо навпіл.
4. У форму, змащену маслом, викладаємо філе. Зверху заливаємо вершково-яєчною сумішшю. Зверху – викладаємо черрі.
5. Запікаємо при 180 градусах 40-45 хвилин. Можна зверху посипати нежирним твердим тертим сиром.

ІНГРЕДІЄНТИ:

- куряче філе - 3 шт
- яйця - 3 шт
- вершки 10% - 200 мл
- сім'я
- перець
- тим'ян
- майоран
- базилік
- розмарин
- помідори черрі - 200 г
- олія для змащення форми

РЕКЛАМА

ШВИДКО

ЗРУЧНО

ПРЯМО В РУКИ

Найшвидший і найбільш надійний посилковий сервіс до України та країн СНД. Порівняйте терміни доставки пакунків через компанію MIST з другими компаніями і переконайтесь в цьому самі.

- ДОСТАВКА КОРАБЛЕМ
- В Україну: 30-40 днів
- В Москву: 30-40 днів
- В Ст. Петербург: 35-45 днів
- Решта регіонів на www.meest.us

ЕКСПРЕС ДОСТАВКА ПОСИЛОК:

В Україну: 3-5 робочих днів

В Москву: 5-7 робочих днів

- ВІДПРАВКА АВІА І МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ
- ДОСТАВКА АВТОМОБІЛІВ У КОНТЕЙНЕРАХ
- УПАКОВКА І СТРАХУВАННЯ
- ПЕРЕКАЗ ГРОШЕЙ ЗА НАЙНИЖЧИМИ ЦІНАМИ

1-800-288-9949 www.meest.us

Marketing and design by imaginestudio.com

Агрокорпорація СТЕПОВА – одна з найбільших і провідних корпорацій, яка займається повним циклом виробництва насіння. Місія корпорації полягає у наданні покупцю насіння кращої якості, яке відповідає найвищим європейським стандартам.

На сьогоднішній день «Степова» налічує понад 13 000 га землі, розташованої в східній частині України.

Компанія має сучасний логістичний центр, що забезпечує швидкість і зручність у своєчасному отриманні готового рішення з відвантаження насіннєвого матеріалу для наших клієнтів.

Україна, м. Дніпропетровськ,
вул. Калинова, 3

телефон: +38 (0562) 399-101

факс: +38 (056) 370-47-31

телефон: +38 (095) 794-79-38

E-mail: td.stepova@gmail.com

**Дніпропетровське обласне управління
лісового та мисливського господарства**

*Зелене майбутнє
Дніпропетровщини
в надійних руках!*

Наша адреса: м. Дніпропетровськ

вул. Набережна Перемоги, 38

Тел: (056) 726 - 21 - 75

Факс: 726 - 71 - 75

dnoulg_ohorona@dp.ukrtel.net

